

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Šimon Vícha

Dohoda o vině a trestu, prohlášení viny a trestní příkaz

Diplomová práce

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Dohoda o vině a trestu, prohlášení viny a trestní příkaz vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 108 144 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 21. 3. 2022

Šimon Vícha

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu diplomové práce doc. JUDr. Filipovi Ščerbovi, Ph.D. za podnětné vedení mé diplomové práce a za připomínky, které nepochybně vedly ke zkvalitnění této práce. Dále děkuji své rodině za trpělivost a podporu, která mi byla poskytována v průběhu celého studia, zejména pak mému dědečkovi JUDr. Andreji Milčákovi, který nasměřoval mé budoucí působení právě do oblasti práva.

Obsah

Seznam použitých zkratek	5
1 Úvod.....	6
2 Odklony.....	8
3 Výhody a nevýhody institutu dohody o vině a trestu	11
4 Dohoda o vině a trestu	16
4.1 Historie dohody o vině a trestu	17
4.2 Dohadovací řízení	18
4.3 Obsah dohody o vině a trestu.....	22
4.4 Možnost odstoupení od schválené dohody obviněným	23
4.5 Řízení o schválení dohody o vině a trestu.....	26
4.5.1 Dohoda o vině a trestu uzavřena v přípravném řízení	26
4.5.2 Dohoda o vině a trestu po přednesení obžaloby	29
4.6 Rozhodnutí o odmítnutí návrhu	34
4.7 Novela právní úpravy.....	36
4.8 Dílčí závěr	43
5 Prohlášení viny	45
6 Trestní příkaz	48
6.1 Podmínky pro vydání trestního příkazu	48
6.2 Odpor proti trestnímu příkazu.....	50
6.3 Postavení poškozeného	52
7 Závěr.....	55
8 Bibliografie	58
9 Abstrakt a klíčová slova	62
10 Abstract and key words	63

Seznam použitých zkratk

TŘ	- zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
TZ	- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
NSZ	- Nejvyšší státní zastupitelství
NS	- Nejvyšší soud
Listina	- zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
Ústava	- zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
ZSVM	- zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže

1 Úvod

Jako téma diplomové práce jsem si zvolil dohodu o vině a trestu, prohlášení viny a trestní příkaz. Otázka zrychlení a zefektivnění trestního řízení mi přijde velice aktuální. Jednak z důvodu, že požadavky dnešní doby spočívají ve vyřizování všemožných záležitostí v co nejkratším časovém úseku, a dále pak se setkáváme s mnohdy neúměrně dlouhým trestním řízením a právě veřejně známé kauzy, jež stále nejsou pravomocně skončené, vyvolávají ve společnosti otázky, zda orgány činné v trestním řízení konají takovým způsobem, aby pachatelé trestných činů byli spravedlivě, ale také rychle trestáni.

Právě z těchto důvodů začaly pronikat do českého právního řádu, založeném na kontinentálním systému práva, instituty, které nejsou pro tento systém typické. Vtažení novinek do právního řádu vyvolává debaty, zda se jedná o správný směr trestněprávní politiky státu, jak dosáhnout požadovaných výsledů. Tyto instituty představují alternativu oproti klasickému řízení a nabízejí tak jinou, možná lepší a efektivnější cestu k vyřízení trestní agendy.

Diplomová práce je rozdělena do tří hlavních kapitol, která každá pojednává o jednotlivém institutu trestního práva, tedy o dohodě o vině a trestu, prohlášení viny a trestním příkaze. Dále se pak jednotlivé stěžejní kapitoly člení do podkapitol a přibližují jednotlivé aspekty daného institutu. Stěžejní část diplomové práce je věnována dohodě o vině a trestu.

Cílem práce je analyzovat a hodnotit právní úpravu *de lege lata*, zejména s ohledem na nedávnou novelu trestněprávních předpisů provedenou zákonem č. 333/2020 Sb., která nabyla účinnosti dne 1. 10. 2020. Klíčovou otázkou bude, zda právě tato novela, která usnadnila a rozšířila možnosti sjednání dohody o vině a trestu, změnila počet takto sjednaných a schválených dohod o vině trestu a zda institutu dohody o vině a trestu nekonkurují jiné typy odklonů.

Dále se budu zabývat institutem prohlášení viny a otázkou, zda tato nová možnost zrychlí trestní řízení a jak vyřešit určité nejasnosti tohoto nového institutu.

Posledním tématem bude trestní příkaz, kdy se detailněji zaměřím na postavení poškozeného při rozhodování trestní věci tímto způsobem. Nastíním alternativy pro možnou budoucí změnu trestních předpisů, které by měly za cíl zlepšit postavení poškozeného v případě, že je rozhodováno trestním příkazem.

Cílem diplomové práce je analýza výše zmíněných institutů trestního práva. V práci budou vyhodnoceny výhody i možné nedostatky právní úpravy v právě účinné podobě.

2 Odklony

Vzhledem k tématu diplomové práce je zapotřebí uvést obecné informace o odklonech.

České právo je založeno na kontinentálním modelu. V 90. letech minulého století narůstala v České republice kriminalita, věznice začínaly být přeplněné a vyvstávala otázka, jakým způsobem reagovat na tento negativní trend¹ a jak pomoci přetíženému justičnímu aparátu. Postupem času také zaznívaly otázky týkající se reflexe pachatelů trestné činnosti k jimi spáchaným činům, zejména s ohledem na poškozené a společnost. Trest již nebyl považován za jediný způsob, jak napravit pachatele. „*Skrze trest se jen obtížně napravuje společenský konflikt, naopak, může působit proti jeho spravedlivému vyřešení*“². Potrestání pachatele totiž nemusí být jediný cíl, po kterém oběti touží. Mnohdy chtějí zejména slyšet omluvu, uhradit vzniklou škodu, či konfrontovat pachatele s tím, jaké útrapy svým trestným jednáním způsobil.³

Trestní právo, resp. zákonodárce na tyto poznatky reaguje a má za cíl racionalizovat trestní justici. Výsledkem by mělo být vyřízení značné části trestní agendy v předsoudním stadiu trestní věci.⁴ Snahou zákonodárce je reakce na společenský vývoj, zkrátit trestní řízení a rovněž ulehčit přetíženému justičnímu systému. Jedním ze způsobů, jak lze toho dosáhnout, je zavedení odklonů jakožto způsobu řešení vybraných trestních věcí. Právě odklony jsou považovány za jeden z prvků tzv. restorativní justice, zejména z důvodu, že před jejich aplikací by měl proběhnout proces mediace. Při tomto procesu by mělo dojít k pokusu o narovnání konfliktního stavu mezi pachatelem a poškozeným.⁵

„Restorativní (obnovující) justice je jakousi alternativou ke koncepci retributivní (odplatné) justici, nejde však o protikladné systémy. Právě naopak, obě koncepce jsou

¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 3476.

² PALOVSKÝ, Tomáš. K příčinám institucionalizace odklonů v trestním řízení. *Státní zastupitelství*, 2010, č. 7-8, s. 6.

³ MORAVCOVÁ, Eva, TOMÁŠEK, Jan. Metodologické aspekty měření postojů české veřejnosti k trestání pachatelů trestných činů. *Sociologický časopis*, 2014, č. 4, s. 499.

⁴ LICHNOVSKÝ, František. Účel využívání odklonů v trestním řízení při postihu trestné činnosti. *Trestní právo*, 2015, č. 3, s. 16.

⁵ ŠČERBA Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. s. 14.

*založeny na stejném cíli, reciprocitě reakce a urovnání stavu vzniklého trestným činem, odlišné jsou metody a techniky“.*⁶

Přesná definice však v zákoně není a ani odborná literatura nenabízí jasný výklad tohoto pojmu.

Obecně lze ale říci, že je odklon považován za procesní alternativu⁷, kdy namísto klasického trestního řízení spočívajícího v obžalobě, soudu a odsouzení dochází k vyřízení věci často již státním zástupcem, a to v takové fázi řízení, která předchází rozsudku. Věc je pak vyřízena takovým způsobem, který povede k náhradě způsobené škody a také k působení na pachatele takovým způsobem, aby došlo k výchovnému účinku daného odklonu.⁸ Není však vhodné používat odklony paušálně.⁹

Odklon je možné pojímat v širším a užším slova smyslu.

V širším smyslu jej lze definovat jako alternativu ke „klasickému“ průběhu trestního řízení.¹⁰ Trestní věc se tak nedostane až k hlavnímu líčení.¹¹ Mezi odklony v širším smyslu tak řadíme podmíněné zastavení trestního stíhání (včetně varianty pro zkrácené přípravné řízení označené jako podmíněné odložení podání návrhu na potrestání), narovnání, odstoupení od trestního stíhání mladistvých, trestní příkaz a schválení dohody o vině a trestu.¹² V užším smyslu se odklonem rozumí takový typ řízení, který je odchýlen od „klasického“ trestního řízení a rovněž není ukončen vynesáním rozsudku, ale trestní stíhání je zastaveno. I přesto je na místě uložení určitého postihu obviněnému, který se podobá uložení trestu.¹³ V takovém užším pojetí by dohoda o vině a trestu ani trestní příkaz nebyly považovány za odklon.

⁶ PALOVSKÝ, Tomáš. Odklony v trestním řízení ve středoevropské srovnávací perspektivě. *Státní zastupitelství*, 2011, č. 4, s. 8-9.

⁷ ZŮBEK, Jan. *Odklony v trestním řízení a jejich současné i budoucí klasifikace. Trestněprávní revue*, 2017 č. 3, s. 53.

⁸ LICHNOVSKÝ, František. Účel využívání odklonů v trestním řízení při postihu trestné činnosti. *Trestní právo*, 2015, č. 3, s. 16.

⁹ PALOVSKÝ, Tomáš. Odklony v trestním řízení ve středoevropské srovnávací perspektivě. *Státní zastupitelství*, 2011, č. 4, s. 18.

¹⁰ Shodně KOCINA, Jan. Aktuální otázky dohody o vině a trestu. *Bulletin advokacie*, 2020, č.11, s. 18

¹¹ FENYK, J. – CÍSAŘOVÁ, D. – GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 779.

¹² FENYK, J. – CÍSAŘOVÁ, D. – GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 779

¹³ Tamtéž.

Historicky prvním typem odklonu byl trestní příkaz, který byl znovuzaveden. Dále došlo k zakotvení institutu podmíněného zastavení trestního stíhání. Tyto typy odklonů se mohou aplikovat od 1. 1. 1994. Postupem času přibývaly nové typy odklonů a celkový výčet byl uzavřen vtažením institutu dohody o vině a trestu do právního řádu v roce 2012. Čas ukáže, zda tyto odklony budou dostačující i pro budoucí řešení trestní agendy, či bude zapotřebí modifikace dosavadních podmínek jejich aplikace.

Následující tabulka nám blíže specifikuje počty vybraných typů odklonů.

Následující údaje byly převzaty ze statistik Nejvyššího státního zastupitelství, které byly poskytnuty na základě mnou zaslané žádosti.

	Schváleno narovnání	Podmíněně zastaveno trestní stíhání	Návrhů na schválení dohody o vině a trestu	Vydáno trestních příkazů
2017	51	2 964	116	32 343
2018	63	3 276	139	31 438
2019	87	3 245	160	32 635
2020	50	3 005	269	28 740

Z výše uvedených údajů vyplývá, že počet podmíněného zastavení trestního stíhání i počet schválených narovnání se každým rokem, byť nepatrně, zvyšuje. Počet návrhů na schválení dohody o vině a trestu rovněž narůstá, přesná data jsou uvedena v kapitole 4.7. Jasným favoritem, co se týče počtu vyřízených trestních věcí, je trestní příkaz, který je obzvláště v České republice velice oblíbeným typem odklonů. Tabulka rovněž poukazuje na rozdílnost ve využívání vybraných odklonů, kdy narovnání není tak využívaným institutem, jak zákonodárce, v době jejího zakotvení do právního řádu, počítal. Narovnání totiž spolu s dalšími zavedenými odklony měla urychlit a zefektivnit práci justici, která byla zahlcena vysokými náklady trestních věcí v 90. letech minulého století.¹⁴ Není možno však brát v potaz data z roku 2020, neboť z důvodu pandemie Covid-19 byla značně omezena agenda trestních úseků justičního aparátu a státních zastupitelství. Tato omezení měla vliv na průběh vyřizování trestní agendy. Tento negativní aspekt se projevuje i ve statistikách z roku 2021.

¹⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 3509.

3 Výhody a nevýhody institutu dohody o vině a trestu

Jakýkoliv nový institut, který „nabourává“ již zasetý systém kontinentálního práva, jehož vývoj byl na našem území do jisté míry ovlivněn inkvizičním řízením, je rozporuplný.^{15,16} I v případě dohody o vině a trestu se právníci rozdělili na dva tábory. Někteří tento nový institut kvitují, jiní jsou odpůrci tohoto institutu, který má své kořeny v angloamerické právní kultuře.¹⁷

Již ale T. G. Masaryk předpokládal, že se americký a kontinentální systém práva bude prolínat.¹⁸

Nyní je však tento systém „nabourán“ prvkem soukromého práva, když dochází k uzavření dohody o vině a trestu s obviněným. Již na samotný výraz dohoda je pohlíženo jako na něco nestandardního v tomto typu řízení, co samo o sobě vzbuzuje určité pochybnosti a co nemá přílišnou důvěru.¹⁹ O tom svědčí i názory v mediálním prostoru nejenom v České republice.^{20,21}

Tak, jak se vyvíjí společnost a všechno kolem nás, vyvíjí se i trestná činnost, která se stává sofistikovanější a narůstá tak počet obstrukčních jednání ze stran pachatelů, proti kterým jsou někdy orgány činné v trestním řízení bezmocné. Vedení trestního řízení na základě tradičních postupů založených na kontinentálním právu způsobuje nákladnost řízení a zejména vede ke zdlouhavému postupu těchto orgánů.²² Jak se ptá Musil, plní vůbec rozsudek vynesený po několika letech svůj preventivní a represivní účel a není rozsudek vynesený po několikaletém řízení

¹⁵ SCHELLE, Karel. Veřejná žaloba v historických souvislostech. *Státní zastupitelství*. 2008, č. 11, s. 45.

¹⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 2262.

¹⁷ VANTUCH, Pavel: Dohoda o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 11, s. 3.

¹⁸ RŮŽIČKA, M. ŠABATA, K.: Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. *Státní zastupitelství*, 2009, č. 6, s. 6.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ Zprostředkovatel vraždy Kuciaka uzavřel novou dohodu, odsedí si 15 let [online]. Aktuálně.cz, 30.12.2019. [cit. 15. září 2021] dostupné na : <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/nedostatecny-trest-soudu-se-nelibi-dohoda-ktou-uzavrel-pro/r~61ffe0e82ae611ea9d020cc47ab5f122/>

²¹ Pořad České televize. *Domluvený trest* [online]. Pořad 168 hodin, 12.9.2021 Dostupné na: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10117034229-168-hodin/221452801100912/video/863075>

²² MUSIL, Jan: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, s. 13.

prohrou spravedlnosti?²³ Právě tyto otázky vedou odbornou veřejnost a zákonodárce k hledání nových cest, jak více zefektivnit trestní řízení.²⁴

Zákonodárce reagoval na takovéto otázky vtažením institutu dohody o vině a trestu do právního řádu České republiky. Tím mělo dojít k odbřemenění justice tak, aby se mohla věnovat složitějším trestním kauzám²⁵ a zrychlilo se celé trestní řízení. Právě efektivnost řízení byla hlavním argumentem pro zavedení daného institutu, neboť kontinentální systém práva je krom nesporných kladných vlastností zdlouhavý, příliš formální a rigidní.²⁶

Jinou výhodou, která je dána spíše obviněnému je skutečnost, že se vyhne medializaci svého případu, a tak veřejnost nebude znát podrobnosti jeho trestního jednání.

Další pozitivní vlastnost dohody o vině a trestu je zamezení sekundární viktimizace obětí když nemusí podstupovat výslechy a být účastni u hlavního líčení. Pro poškozené je značnou výhodou i rychlost sjednání náhrady vzniklé škody, nemajetkové újmy či na vydání bezdůvodného obohacení přímo v dohodě o vině a trestu. Právě zohledňováním zájmů poškozených se trestní právo posouvá od retributivní justice k justici restorativní.²⁷ Rovněž dohodovací řízení může mít za následek přijetí odpovědnosti za trestný čin osobou obviněnou. Uvědomění si důsledků svého činu a výkon trestu tak mnohdy následují v blízkém časovém okamžiku od doby schválení dohody o vině a trestu, a tak není obviněný vystavován zdlouhavému a mnohdy stresujícímu řízení.²⁸

Kontinentální systém však vykazuje negativa zejména proto, že lpí na dodržování zásad trestního řízení a důsledném prováděním důkazů tak, aby byl náležitě objasněn skutkový stav jednotlivých případů. Je tedy bezesporu velice lákavé, že existuje institut, který může do jisté míry zmírnit negativa našeho kontinentálního práva. Důležitou otázkou ale je, za jakou cenu přijmeme pozitiva tohoto institutu, neboť

²³ Srov. KUČERA, Pavel: Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí. *Trestní právo*, 2009, č. 7-8, s. 3

²⁴ Tamtéž

²⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 2261

²⁶ MUSIL, Jan: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, s. 11

²⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 2262

²⁸ Tamtéž

i dohoda o vině a trestu naráží svými nezvyklými postupy na základní zásady trestního řízení kontinentálního práva.

Nenabourává tedy tento institut kontinentální trestní řízení, když prolamuje zásady trestního práva?

Jak bylo výše uvedeno, institut dohody o vině a trestu má i své odpůrce. Například Pipek označil „*dohody o vině a trestu za nepřijatelné přibližování trestního procesu k občanskému soudnímu řízení a projev „privatizace“ trestního práva.*“²⁹ Je nepochybné, že dohodovací řízení se velice podobá občanskoprávnímu řízení, kdy každá strana usiluje o dosažení svých zájmů, které však nemusí být stejné jako zájem společnosti. Takto sjednané dohody mohou pro veřejnost představovat kontroverzní způsob zakončení trestních věcí, kdy nejsou odkryty všechny informace jako při řízení před soudem, kdy se uplatňují zásady trestního práva, jako je bezprostřednost, ústnost a veřejnost.³⁰

Podle bývalého ministra spravedlnosti Pospíšila je hlavní filozofií institutu dohody o vině a trestu šetřit peníze občanů tím, že dojde k urychlení trestního řízení.³¹ Podle Lobotky však není možno upřednostnit ekonomické cíle před účely trestání. „*Zejména před cíle trestního práva zabezpečované prostřednictvím výchovné, preventivní a represivní funkce trestu. Pokud bychom tak učinili, tak ad absurdum by z ekonomického hlediska a z hlediska délky řízení bylo nejvhodnější, kdyby všichni pachatelé byli okamžitě propouštěni na svobodu a netrestáni. Primárním cílem trestního řízení by však nemělo být hledání trestu, se kterým pachatel bude souhlasit, protože pachatel, který neprojevív lítost nad svými činy a nebude se snažit o nápravu, bude za svůj hlavní cíl považovat dosažení co nejmenšího trestu a následný návrat ke kriminálnímu životu.*“³²

Podle Musila je cílem trestního procesu materiální spravedlnost, ze které vyplývají dvě zásady trestního práva, a to zásada materiální pravdy a zásada

²⁹ PIPEK, Jiří: Oficiální nebo dalekosáhlé privatizované trestní řízení. *Právník*. 2000, č. 12, s. 1144-1181.

³⁰ Srov. MUSIL, Jan: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, s. 20.

³¹ LOBOTKA, Andrej: Dohoda o vině a trestu a její vztah k účelu trestu. *Právní rozhledy*. 2012, č. 19, s. 676.

³² LOBOTKA, Andrej: Dohoda o vině a trestu a její vztah k účelu trestu. *Právní rozhledy*. 2012, č. 19, s. 677.

vyhledávací.³³ Trestní řízení si klade za cíl postihovat skutečného viníka a k tomu je zapotřebí náležitým způsobem zjistit všechny rozhodné skutečnosti o daném skutku. „*Institut dohody o vině a trestu právě do jisté míry nabourává zásadu materiální pravdy, neboť prohlášení pachatele, že spáchal skutek, pro který je stíhán, je přiznaná poznávací funkce. Tímto prohlášením se de facto vytváří fikce zjištěné pravdy*“.³⁴ Proto je na místě, aby orgány činné v trestním řízení důsledně zjišťovaly relevantní poznatky o daném skutku tak, aby nashromáždily množství důkazů podporující či vyvracející tvrzení obviněného, neboť je dán celospolečenský zájem na tom, aby byla nastolena spravedlnost v trestním řízení, kde je rozhodováno o životních příbězích lidí.^{35, 36}

Nadto dochází i k porušování další zásady trestního práva, tedy zásady volného hodnocení důkazů, když doznání obviněného má větší důkazní váhu než jiné důkazy.³⁷

Tím, že institut dohody o vině a trestu byl zařazen do právního řádu, vznikají dva typy řízení, klasické a takové, ve kterém se uzavírá dohoda o vině a trestu. (O odklonech blíže kapitola 2). Tím by mohla vznikat nerovnost ve výši a druhu ukládaných trestů, když osobám, jež uzavřely dohodu o vině a trestu, je zásadně vyměřen nižší trest než jiným osobám v klasickém řízení (s přihlédnutím ke stejné závažnosti činu, možnosti nápravy a stejným poměrům pachatele). Musil si klade otázku, zda je spravedlivé, aby takové zvýhodnění dostal pachatel jenom za to, že ulehčil práci orgánům činným v trestním řízení.³⁸

Důležité je si uvědomit, co obviněného vede k rozhodnutí, že uzavře dohodu o vině a trestu. Tím hlavním důvodem bude bezesporu snížení trestu, který by ho v případě standardního řízení čekal. Motivací však může být vícero, například rychle skončená trestní věc či to, že jelikož není důsledně zjišťována materiální pravda, může z jeho strany dojít k „úpravě“ jeho skutku, čímž může dojít k neodkrytí celého, možná i závažnějšího trestného činu.

³³ MUSIL, Jan: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, s. 16.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ NOVOTNÝ, Ondřej: Je naše trestní právo procesní v krizi? *Trestní právo*. 2006, č. 7-8, s. 30.

³⁶ Srov. ŠČERBA, Filip: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha:Leges, 2011, s. 50-51.

³⁷ VANTUCH, Pavel: Dohoda o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 11, s. 6.

³⁸ MUSIL, Jan: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, s. 15.

Dalším negativním aspektem v rovnosti občanů je i skutečnost, že záleží čistě na vůli státního zástupce, zda dohodu o vině a trestu chce uzavřít, resp. se o uzavření pokusit³⁹. Není totiž dán nárok obviněného dohodu uzavřít.

Osobně mohu říci, že uvedené názory pro institut dohody o vině a trestu i proti němu jsou zcela na místě a mají logické odůvodnění. Dle mého názoru jsou však klady tohoto institutu větší než negativa. Domnívám se, že je zapotřebí, aby právo reagovalo na měnící se potřeby společnosti a nebálo se nových institutů. Právě zohledňování zájmů trestní justice, jako je rychlost, efektivnost, náprava pachatele a v neposlední řadě též uspokojení zájmů poškozených, považuji za klíčové a jsem přesvědčen, že existence institutu dohody o vině a trestu je krok správným směrem.

³⁹ MUSIL, Jan: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, s. 15.

4 Dohoda o vině a trestu

Dohoda o vině a trestu představuje poměrně nový způsob vyřízení trestní agendy. Tento institut byl vtažen do českého právního řádu zákonem č. 193/2012 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 9. 2012. Při zavádění nových institutů do právního řádu se vyskytuje hojná debata o nové právní úpravě a i v případě dohody o vině a trestu tomu nebylo jinak, zejména proto, že se tímto institutem prolamuje klasický kontinentální systém práva. Pronikání nových institutů do trestního práva má své zastánce i odpůrce. Na institut dohody o vině a trestu tak lze najít zcela rozličné názory, čemuž budou věnovány následující kapitoly⁴⁰.

Dohodu o vině a trestu pro účely této práce považujeme za odklon trestního řízení, neboť jeho aplikací dochází k jinému než „klasickému“ vyřízení trestní věci.⁴¹

Dohoda o vině a trestu pramení v anglosaském právu, kde je tento institut znám pod pojmem „plea bargaining či guilty plea“.⁴² V posledních letech se však tento institut zařazuje také do právních řádů států, které náleží do kontinentálního systému práva, a to i do těch, jejichž trestní právo je tomu českému blízké. Právo německé nebo slovenské je toho jasným příkladem.⁴³

Dohoda o vině a trestu nám přináší novou možnost, jak ukončit trestní věc dohodou obviněného a státního zástupce při zohlednění požadavků poškozeného, kdy hlavním cílem je uspokojení zájmů všech aktérů.⁴⁴ Obviněný v dohodě prohlašuje svou vinu a státní zástupce mu nabídne trest, který je většinou nižší, než kdyby se vedlo „klasické“ řízení.⁴⁵ V případě konsenzu posuzuje dohodu o vině a trestu soud, který dohodu buď schválí, či nikoliv.

⁴⁰ AULICKÝ, Petr: Dohoda o vině a trestu. *Státní zastupitelství*, 2012, č. 3, s. 32.

⁴¹ ŠÁMAL, Pavel: Odklony v justiční praxi. *Právní prostor* (online), 2019 (cit.2020-09-04) dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/odklony-v-justicni-praxi>.

⁴² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání, Praha: Leges. 2013, s. 768-769.

⁴³ ŠČERBA, Filip: *Budoucnost dohody o vině a trestu*. In: KALVODOVÁ, V. et al. (eds): *Trestní právo (stále) v pohybu*. Pocta Vladimíru Kratochvílovi k 70. narozeninám. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 451.

⁴⁴ MUSIL, Jan. *Dohody o vině a trestu- ano či ne?* In: ZÁHORA, Jozef (ed) *Rekodifikácia trestného práva- doterajšie poznatky a skúsenosti*. Zborník príspevkov z celoštátneho seminára a medzinárodnou účasťou konaného dňa 21.4.2008. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 179-201.

⁴⁵ VANTUCH, Pavel: Dohoda o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 11, s. 5.

Účelem institutu dohody o vině a trestu je zejména zrychlit trestní řízení v případech, kdy bude zvolen tento způsob skončení trestní věci. V takovémto případě se totiž nebudou konat všechna stádia trestního řízení, zejména vyhledávání důkazů se omezí jen na minimum. Hlavní líčení se konat vůbec nebude.⁴⁶ Využíváním tohoto institutu má dojít k větší efektivnosti trestního řízení, zejména s ohledem na délku řízení, úsporu veřejných prostředků a zohlednění zájmů poškozených.⁴⁷ Využitím tohoto institutu dochází k ochraně poškozených před sekundární viktimizací, jež by byla možným důsledkem dlouhého soudního procesu a svědeckých výpovědí u hlavního líčení. Zejména zohledňování zájmů poškozených a obětí trestné činnosti představuje posun od retributivní justice k justici restorativní. Poškozený se má aktivně účastnit dohodovacího řízení, a uspokojit tak své nároky na náhradu škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení.⁴⁸

4.1 Historie dohody o vině a trestu

Institutu dohody o vině a trestu trvalo dlouho, než zaujal místo v právním řádu České republiky. První návrh projednával Parlament v roce 2005 a 2006, avšak nebyl nakonec schválen Senátem. Další návrh z roku 2008 rovněž nebyl úspěšný, neboť neprošel ani do třetího čtení.⁴⁹

Institut dohody o vině a trestu byl nakonec vtažen do českého právního řádu zákonem č. 193/2012 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 9. 2012.

Primárním záměrem zákonodárce, jak již bylo zmíněno výše, bylo zjednodušit a zefektivnit vyřizování trestní agendy. Aby se tak stalo, bylo však zapotřebí, aby byly uzavírány velké počty těchto dohod. Původní záměr zákonodárce však nebyl naplněn, když například v roce 2017 bylo soudem schváleno jen 35⁵⁰ dohod o vině a trestu. Právě z důvodu nízké aplikovatelnosti dohod o vině a trestu se objevilo několik pokusů o zvýšení povědomí o tomto institutu. Bohužel ani Memorandum uzavřené dne 7. 12. 2018 mezi Nejvyšším státním zastupitelstvím a Českou advokátní komorou, které mělo za cíl podpořit vzájemnou komunikaci mezi státními zástupci a obhájci zejména

⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 2261.

⁴⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 2261.

⁴⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 2262.

⁴⁹ Srov. ŠČERBA Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. s. 19.

⁵⁰ KOCINA, Jan. Aktuální otázky dohody o vině a trestu. *Bulletin advokacie*, 2020, č.11, s. 18.

v oblasti odklonů a při uzavírání dohod o vině a trestu a nastavit zásady této komunikace⁵¹, nevedlo k navýšení počtu uzavřených a schválených dohod. Z Memoranda plyne, že bude každoročně probíhat vyhodnocení této spolupráce. První vyhodnocení proběhlo v únoru 2020 a muselo být zkonstatováno, že za rok 2019 nebyl zaznamenán větší počet vzájemné komunikace mezi státními zástupci a obhájci.⁵²

S ohledem na nízký počet uzavíraných dohod o vině a trestu byl přijat zákon č. 333/2020 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 10. 2020 a který změnil podmínky sjednávání dohod o vině a trestu a mj. zavedl institut prohlášení viny. Tento zákon však upravuje i jiné instituty trestního práva, které však nejsou předmětem diplomové práce.

4.2 Dohadovací řízení

Dohadovací řízení má více podob. Dohodu o vině a trestu lze uzavřít v rámci vyšetřování, během zkráceného přípravného řízení (§ 179b odst. 5 TR) a nově i během hlavního líčení po přednesení obžaloby.⁵³ Není však zcela jisté, do jakého okamžiku po přednesení obžaloby je dohodu o vině a trestu možno uzavřít. Stejně tak zůstává otázkou, zda je možno dohodu o vině a trestu uzavřít i během odvolacího řízení. Těmito otázkami se budu zabývat v kapitole 4.5.1.2. a 4.5.1.1

Sjednání dohody o vině a trestu může iniciovat obviněný, ale i státní zástupce. Co se týče podmínek sjednání dohody, zákon počítá s jedinou materiální podmínkou pro sjednání dohody o vině a trestu. Tou je dle § 175a TR „*prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, pokud na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti jeho prohlášení*“.

Je tedy zapotřebí prohlášení obviněného, ale rovněž nerozpornost s výsledky vyšetřování. O důvodech neschválení dohody o vině a trestu podrobněji pojednává kapitola 4.6.

Dále je nutné zjišťovat negativní podmínky pro sjednání dohody o vině a trestu. Mezi tyto podmínky patří nemožnost uzavřít dohodu o vině a trestu s mladistvým,

⁵¹ Memorandum o součinnosti mezi NSZ a ČAK. Dostupné na: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/01/MEMORANDUM_NSZ_CAK.pdf

⁵² KOCINA, Jan. Aktuální otázky dohody o vině a trestu. *Bulletin advokacie*, 2020, č.11, s. 18.

⁵³ K tomu blíže: VANTUCH, Pavel: K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby. *Bulletin advokacie*, 2021 č. 4, s. 24.

jestliže nedosáhl věku 18 let, a v případech, vede-li se řízení formou řízení proti uprchlému.⁵⁴ V prvním případě je logické, že mladistvý nemusí být schopen domyslet všechny důsledky takového prohlášení, a proto je možnost uzavřít dohodu o vině a trestu v takovýchto případech zapovězena. Nadto vystavení mladistvé osoby soudnímu líčení je na místě z důvodů výchovných účinků, které s sebou nese hlavní líčení.⁵⁵ V druhém případě je nemožné uzavřít dohodu o vině a trestu zejména proto, že se o obviněném neví, kde se nachází, a je tedy vyloučena jeho osobní účast při sjednávání dohody, která je podstatnou náležitostí celého dohodovacího řízení.

V případě, že se strany shodnou na vůli se dohodnout, se pak postupuje jako by se jednalo o uzavírání smlouvy či dohody v civilních záležitostech. Bude na státním zástupci, jaké podmínky vyjedná a zda dohodu o vině a trestu uzavře či nikoliv.⁵⁶ Již z ustanovení § 174a TŘ plyne, že státní zástupce „může“ uzavřít dohodu o vině a trestu. Na uzavření dohody tedy není právní nárok a záleží čistě na vůli státního zástupce, zda dohodu o vině a trestu uzavře, nebo se rozhodne pro jinou formu vyřízení trestní věci. V případě, že státní zástupce neshledá návrh obviněného na uzavření dohody o vině a trestu důvodným, vyrozumí o svém stanovisku obviněného.

Obviněný má možnost prohlásit svou vinu ke všem či jen k některým skutkům. Bezrozná bude situace, kdy obviněný prohlásí, že spáchal skutek tak, jak je označeno v usnesení o zahájení trestního stíhání, a to i v případě, kdy spáchal více skutků a ke všem provede prohlášení.⁵⁷

Prohlášení o spáchání skutku však může být učiněno i jen ohledně vybraných skutků, pro něž je stíhán. Ohledně dalších skutků takové prohlášení obviněný učinit nemusí. V případě odmítnutí učinění prohlášení o spáchání vybraných skutků a prohlášení obviněného jen o některých skutcích, že je spáchal, je podmínka sjednání dohody o vině a trestu splněna, avšak jen k těm skutkům, ke kterým bylo prohlášení učiněno. U zbývajících skutků nejsou naplněny podmínky pro sjednání dohody o vině a trestu, a tak tyto zbylé skutky musí být řešeny „klasickým“ způsobem, kterým je vyřizována trestní agenda.

⁵⁴ ŠČERBA Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. s. 25.

⁵⁵ ŠČERBA Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. s. 28.

⁵⁶ RŮŽIČKA, M. ŠABATA, K.: Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. *Státní zastupitelství*, 2009, č. 6, s. 8.

⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 2280.

Rozhodující však bude postoj státního zástupce a to, zda bude ochoten trestní věc rozdělit na „dvě části“ a řešit ji kombinací „klasického“ a alternativního způsobu řízení, tedy dohodu o vině a trestu.⁵⁸

Je zapotřebí odmítnout situaci, kdy obviněný uzná vinu jen u některých z více skutků, pro které je stíhán, a ohledně ostatních skutků dojde ze strany státního zástupce třeba i k zastavení trestního stíhání, a to jen z důvodů, resp. „za odměnu“, že obviněný uznal vinu u zbylého skutku. Takový model je typický pro angloamerickou právní kulturu, která je ovládána zásadou oportunity. Český trestní proces je však stále ovládán zásadou legality, a státní zástupce tedy musí dbát povinnosti stíhat všechny trestné činy, o kterých se dozví.⁵⁹

K dohodovacímu řízení by však měl státní zástupce přistoupit jen v případech, kdy je v průběhu vyšetřování nashromážděno dostatečné množství důkazů, které by ve standardním případě postačovaly k podání obžaloby.⁶⁰ Pokud obviněný učiní prohlášení o spáchání stíhaného skutku již v prvotní fázi trestního stíhání (typicky již při prvním výslechu po zahájení trestního stíhání), bude úkolem státního zástupce, aby dohlédl na důsledné vyšetřování daného skutku tak, aby byly nashromážděny dostatečné důkazy potvrzující či vyvracející prohlášení obviněného.⁶¹

Dle Musila „*pouze odpovědné plnění této úlohy může prokázat neoprávněnost skepse kritiků institutu dohody o vině a trestu, kteří se na základě zkušeností z aplikace tohoto institutu v zahraničí obávají, že důsledný přezkum pravdivosti doznání obviněného je spíše „zbožným přáním zákonodárce“*“⁶².

I v případě, že jsou splněny všechny podmínky k zahájení jednání o dohodě o vině a trestu, bude vždy na státním zástupci, podle jakých kritérií se bude rozhodovat a zda zahájí jednání o dohodě o vině a trestu či nikoliv. Státní zástupce totiž nemá povinnost sjednat dohodu o vině a trestu, i když jsou splněny všechny podmínky.⁶³ Pokud tedy státní zástupce nebude akceptovat nabídku obviněného na uzavření

⁵⁸ ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 2280.

⁵⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 2280.

⁶⁰ ŠČERBA Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. s. 25.

⁶¹ MUSIL, Jan: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, s. 15.

⁶² Tamtéž.

⁶³ AULICKÝ, Petr: Dohoda o vině a trestu. *Státní zastupitelství*, 2012, č. 3, s. 33.

dohody o vině a trestu, pak o tomto svém postoji obviněného vyrozumí. Hrušáková v této fakultativnosti zahájení jednání o dohodě o vině a trestu spatřuje až porušení právní jistoty a práva na rovné zacházení.⁶⁴ Je tedy otázkou, zda by v případech návrhu obviněného a splnění zákonných podmínek nemělo být jednání o dohodě o vině a trestu obligatorní a zda by neměl rozhodovat státní zástupce usnesením, aby bylo obviněnému umožněno podat proti tomuto rozhodnutí opravný prostředek. Na druhou stranu by tak mohly nastávat nebezpečné průtahy a obstrukce ze stran obviněných. Tyto obstrukce by měly za výsledek jen opětovné zatěžování justice a nedocházelo by tak k zefektivnění práce těchto orgánů.⁶⁵ Zaujmout na tuto otázku jednoznačný názor asi není možné, nicméně osobně se přikláním k tomu, aby nemuselo být rozhodováno usnesením o tom, proč v daném případě nebude zahájeno dohádovací řízení. Tento postoj zaujímám z důvodů, že by opět narostla administrativní zátěž na státní zástupce, a mohlo by tak docházet k průtahům v řízení i přesto, že institut dohody o vině a trestu byl přijat do právního řádu právě z důvodů zrychlení a zefektivnění trestních řízení. Jsem si přitom vědom, že někteří státní zástupci nebudou ochotni uzavírat dohody o vině a trestu v takových počtech jako jiní, a bude tak docházet k jisté nerovnosti mezi přístupem k vyřízení trestní věci. Začleněním institutu dohody o vině a trestu do právního řádu došlo k posílení postavení státního zástupce, který v konkrétních trestních věcech ovlivňuje nejenom vinu, ale i trest, jenž bude pachateli uložen. Do jisté míry tak tuto pravomoc přebírá soud, který danou dohodu o vině a trestu „jen“ schvaluje.

V případě, že dojde k jednání o dohodě o vině a trestu, státní zástupce předvolává obviněného a rovněž je vyrozuměn obhájce, je-li obviněným zvolen či ustanoven soudem. V případech tzv. nutné obhajoby je nezbytné, aby byl obviněný zastoupen obhájcem. Dále pak státní zástupce dbá na zájmy poškozeného dle § 175a odst. 5 TŘ.

Pokud je poškozený přítomen při sjednávání dohody o vině a trestu, vyjadřuje se k rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Poškozený by měl být vyrozuměn o tom, že se bude projednávat dohoda o vině a trestu, alespoň 5 dní dopředu. V případě, kdy není

⁶⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dohoda o vině a trestu z pohledu obhajoby*. In: ŠČERBA a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. s. 33.

⁶⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dohoda o vině a trestu z pohledu obhajoby*. In: ŠČERBA a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. s. 34.

poškozený zastoupen zmocněncem, by se dalo de lege ferenda uvažovat o zavedení lhůty 10 dní pro přípravu k jednání. Přítomnost poškozeného však není nutná a dohodu o vině a trestu lze uzavřít, i když se poškozený nedostavil na jednání, pokud již uplatnil svůj nárok či prohlásil, že svůj nárok uplatňovat nebude. Je zde i možnost, aby se státní zástupce dohodl na nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení za poškozeného, který není jednání přítomen, avšak jen v rozsahu a způsobu náhrady škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení a jen do výše uplatněného nároku.

K uzavření dohody o vině a trestu není souhlas poškozeného zapotřebí, a to ani v části ohledně výše náhrady škody.⁶⁶

Z výše uvedeného lze zpozorovat podobu institutu dohody o vině a trestu a trestního příkazu, který může být vydán toliko v případech, kdy je skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy. Značný rozdíl je však spatřován v tom, že trestní příkaz je vydán i v případě, kdy obviněný nepřizná spáchání skutku. Není zde tedy jeho prohlášení o tom, že daný skutek spáchal. Trestní příkaz se automaticky ruší podáním odporu a je možné hovořit o tom, že odsouzení za použití trestního příkazu je do jisté míry podmíněno konkludentním souhlasem obviněného se skutkovým stavem popsaným v trestním příkazu.⁶⁷

4.3 Obsah dohody o vině a trestu

Přesné obsahové náležitosti dohody stanovuje § 175a odst. 6 TŘ, kdy písm. a) až f) jsou obligatorní náležitosti dohody, zatímco písm. g) a h) jsou náležitosti fakultativní.⁶⁸

Jak blíže specifikuje výše uvedené ustanovení, obligatorní náležitostí je označení státního zástupce, obviněného a poškozeného, byl-li přítomen sjednávání dohody o vině a trestu a souhlasí-li s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení. Dalšími náležitostmi je označení místa a data sepsání, popis skutku, pro který je obviněný stíhán, s uvedením místa, času a způsobu jeho spáchání, případně jiných okolností, za nichž k němu došlo, tak,

⁶⁶ AULICKÝ, Petr: Dohoda o vině a trestu. *Státní zastupitelství*, 2012, č. 3, s. 34.

⁶⁷ Srov. ŠČERBA Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. s. 23.

⁶⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 2286.

aby nemohl být zaměněn s jiným skutkem. Označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován, a to jeho zákonným pojmenováním, uvedením příslušného ustanovení zákona a všech zákonných znaků včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu, prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán a který je předmětem sjednané dohody o vině a trestu, v souladu s trestním zákoníkem dohodnutý druh, výměra a způsob výkonu trestu, včetně délky zkušební doby, případně upuštění od potrestání, a rozsah přiměřených omezení a povinností v případě, že to trestní zákoník umožňuje a že byly dohodnuty. Při dohodě o druhu a výměře trestu se přihlédne k tomu, zda obviněný trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch rozsah a způsob náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, bylo-li dohodnuto ochranné opatření, přicházeli-li v úvahu jeho uložení a bylo-li dohodnuto, podpisy stran a poškozeného, byli-li přítomni.

Z výše uvedeného plyne, že dohoda má být sjednána v písemné podobě, i když o této formě zákon explicitně nehovoří.

V případě, že dojde ke sjednání dohody o vině a trestu, podá státní zástupce návrh na schválení dohody o vině a trestu (§175b odst.1 TŘ). *“K takovému návrhu připojí rovněž sjednanou dohodu o vině a trestu a další písemnosti, které mají význam pro soudní řízení a rozhodnutí (§175b odst.1TŘ). Teprve schválení je nezbytnou podmínkou platnosti dohody o vině a trestu.”*⁶⁹

4.4 Možnost odstoupení od schválené dohody obviněným

V trestním řádu nenajdeme úpravu týkající se možného odstoupení od sjednané dohody o vině a trestu obviněným. Z tohoto důvodu vychází soudní praxe z názorů z odborné literatury a nálezu Ústavního soudu.

Státní zástupce však tuto možnost má a může vzít návrh na schválení dohody o vině a trestu zpět až do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě.⁷⁰ (§314o) odst. 5 TŘ) Podle Ščerby *„má stejné právo i obviněný, který rovněž může od uzavřené dohody před jejím schválením odstoupit. Opačný závěr by však byl popřením*

⁶⁹ ZŮBEK, Jan: *Odklony v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 85.

⁷⁰ LOBOTKA, Andrej: Dohoda o vině a trestu a její vztah k účelu trestu. *Právní rozhledy*. 2012, č. 19, s. 675.

*základního požadavku na svobodné rozhodování obviněného o tomto způsobu vyřízení jeho věci a o vzdání se práva na projednání věci před soudem.*⁷¹

Možností odstoupení od schválené dohody o vině a trestu obviněným se zabýval Ústavní soud České republiky ve svém nálezu ze dne 4. 2. 2020 pod sp. zn. I. ÚS 1860/19.

Napadené bylo rozhodnutí Okresního soudu, který schválil dohodu o vině a trestu mezi obviněnými a státní zástupkyní. V postupu soudu však stěžovatelé spatřovali porušení práva na spravedlivý proces.

První stěžovatel namítal, že mu nebyla zachována lhůta k přípravě na veřejné zasedání a dále pak, že k podpisu dohody o vině a trestu došlo jen z důvodu doporučení jeho předchozího obhájce. Tuto dohodu o vině a trestu podepsal jen z toho důvodu, aby byl propuštěn z vazby. Po změně obhájce od dohody o vině a trestu chtěl odstoupit. Dále stěžovatel namítá, že v protokolu o veřejném zasedání chybí prohlášení stěžovatele, že spáchal skutek, pro který je stíhán.

Druhý stěžovatel rovněž poukazoval na nesplněné zákonné podmínky pro uzavření dohody o vině a trestu. Další pochybení spatřoval ve skutečnosti, že mu nebylo umožněno přednést závěrečný návrh a nebylo mu uděleno poslední slovo.⁷²

K námitkám stěžovatelů se vyjádřil Okresní soud a uvedl, že lhůta byla zachována, neboť obhájce obviněného byl vyrozuměn dostatečně dopředu, a to telefonicky, a dále, že skutečnost, že stěžovatel sjednal dohodu o vině a trestu jen za účelem propuštění z vazby, není dostatečný důvod svědčící o absenci nedostatku vůle k uzavření dohody o vině a trestu. Dále soud poukazuje na dopisy stěžovatele, ve kterých uvádí, že bude spolupracovat a že se dozná k trestné činnosti, a na protokol z jednání o dohodě o vině a trestu, kde stěžovatel vyjadřuje s dohodou o vině a trestu souhlas. Rovněž poukazuje na skutečnost, že stěžovatelé měli dostatečný prostor k vyjádření během veřejného zasedání, i když soud přiznává, že skutečně nebyl dán prostor k závěrečnému návrhu ze strany stěžovatele.

Okresní státní zastupitelství zastává názor, že příslušný okresní soud nepochybil, neboť trestní řád možnost odstoupení od dohody o vině a trestu obviněným nepřipouští.⁷³

⁷¹ ŠČERBA Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. s. 32.

⁷² Nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2020 sp. zn., I. ÚS 1860/19- bod 3-5.

⁷³ Nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2020 sp. zn., I. ÚS 1860/19- bod 6-8.

Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o relativně nový institut, požádal Ústavní soud o stanovisko rovněž Nejvyšší státní zastupitelství a Nejvyšší soud.

NSZ zastává názor, že je zapotřebí aplikovat princip rovnosti zbraní, který vyplývá z čl. 37 odst. 3 Listiny. Tento princip by se měl projevit v poskytnutí možnosti obviněnému k odstoupení od sjednané dohody o vině a trestu za předpokladu, že dohoda nebyla schválena soudem. Stejné právo má státní zástupce a upravuje ho ustanovení § 314 o) odst. 5 TŘ. Dohoda o vině a trestu představuje alternativní a zároveň konsenzuální výsledek trestního řízení. Právě proto by mu neměla být dohoda o vině a trestu nucena i přesto, že obviněný nechce tímto způsobem skončit jeho trestní věc.

„Nejvyšší státní zastupitelství je toho názoru, že obviněný může od dohody o vině a trestu odstoupit až do doby, než se soud, který má dohodu schválit, odebere k závěrečné poradě.“⁷⁴

Nejvyšší soud rovněž uvedl, že institut dohody o vině a trestu stojí na principu rovnosti stran a svobodné vůli disponovat s dohodou o vině a trestu. Má-li teda státní zástupce možnost odstoupit od dohody o vině a trestu do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě, měl by tuto možnost mít též obviněný.⁷⁵ Dále pak Nejvyšší soud považuje institut dohody o vině a trestu za poměrně razantní zásah do práva přístupu obviněného k soudu, neboť se uzavřením dohody o vině a trestu vzdává „standardního“ projednání jeho trestní věci. NS rovněž zastává názor, že soud by neměl schválit dohodu o vině a trestu v případě jasných vyjádření obžalovaných, že dohodu schválit nechtějí, resp. že ji sice uzavřeli na základě své vůle, ale následně došlo z jejich strany k přehodnocení názoru na tuto dohodu a ve stádiu schvalování dohody o vině a trestu před soudem již dohoda nevyjadřuje skutečnou vůli obviněných.⁷⁶

I přesto, že české právní předpisy neobsahují explicitně vyjádřenou možnost odstoupit od dohody o vině a trestu také obviněným, nepostupoval okresní soud v souladu s dikcí zákona, protože zcela absentoval na projevy obviněného, když namítal, že se neztotožňuje s vůlí, kterou projevili při sjednání dohody. Soud měl k jeho

⁷⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2020 sp. zn., I. ÚS 1860/19- bod 11-12.

⁷⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2020 sp. zn., I. ÚS 1860/19- bod 14.

⁷⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2020 sp. zn., I. ÚS 1860/19- bod 16-18.

vyjádření přihlédnout, jinak by tato ustanovení, která mají za cíl zjistit postoj obviněného k dohodě, postrádala smysl.

Ústavní soud se ztotožnil s názory Nejvyššího soudu a Nejvyššího státního zastupitelství a shledal postup soudu za rozporný s ústavně zaručeným právem na spravedlivý proces a napadené rozhodnutí, v části týkající se stěžovatelů, zrušil.

Tento nálezn byl dosud prvním, kdy Ústavní soud řešil otázku dohody o vině a trestu. Potvrdil tak názory akademiků⁷⁷ o možnosti odstoupit od schválené dohody o vině a trestu také obviněným.

4.5 Řízení o schválení dohody o vině a trestu

Řízení o schválení dohody o vině a trestu může být zahájeno poté, co byla dohoda uzavřena v průběhu přípravného řízení, ale rovněž i po přednesení obžaloby. Z tohoto důvodu vzniká určitá dvojkolejnost tohoto typu řízení.

V obou případech se dohoda o vině a trestu spolu s návrhem na její schválení dostává před soud, neboť jen soud může rozhodovat o otázce viny a trestu (čl. 90 Ústavy a čl. 40 Listiny), přestože u tohoto typu řízení je postavení soudu do jisté míry omezeno tím, že se neprovádí dokazování a soud je vázán obsahem dohody o vině a trestu. Je to ale soud, kdo rozhoduje o tom, zda dohoda bude či nebude schválena.⁷⁸

4.5.1 Dohoda o vině a trestu uzavřena v přípravném řízení

V případě neodstoupení od dohody o vině a trestu ani jednou ze stran přezkoumá dohodu o vině a trestu předseda senátu a podle obsahu spisu se rozhodne a může postupovat takto:

- Soud může nařídít veřejné zasedání k rozhodnutí o návrhu na schválení dohody o vině a trestu.
- Rozhodne o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu.
- Nařídí předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu.

⁷⁷ Srov. ŠČERBA Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. s. 32.

⁷⁸ ŠČERBA Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. s. 44.

4.5.1.1 Schválení dohody o vině a trestu soudem

V případě, kdy dohoda o vině a trestu netrpí vadami a je přípustná, nařídí předseda senátu veřejné zasedání, v němž se bude daná dohoda o vině a trestu schvalovat. Po přednesení návrhu na schválení dohody o vině a trestu vyzve předseda senátu obviněného, aby se vyjádřil k danému návrhu, a dotáže se jej na sjednanou dohodu o vině a trestu z důvodů, aby bylo zřejmé, že obviněný dohodě o vině a trestu rozumí a je si vědom všech důsledků jejího schválení (§ 314q odst. 2, odst. 3 TŘ). Následně soud umožní poškozenému, je-li přítomen, aby se vyjádřil. V řízení o schválení dohody o vině a trestu se dokazování neprovádí, soud však může vyslechnout obviněného a opatřit potřebná vyjádření (§ 314q odst. 4, odst. 5 TŘ).

Soud schvaluje dohodu o vině a trestu odsuzujícím rozsudkem, ve kterém uvede výrok o schválení dohody o vině a trestu a výrok o vině a výrok o trestu, příp. ochranném opatření. Soud tak schvaluje dohodu o vině a trestu v takové podobě, jako byla uzavřena mezi stranami. Co se týče nároků poškozeného, má soud několik možností, jak danou situaci vyřešit.

Je-li již v dohodě o vině a trestu stanovena povinnost obviněného nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu či vydat bezdůvodné obohacení, je tímto soud vázán, ale jen v případě, že poškozený s takovou dohodou souhlasil a připojil na ni svůj podpis. V této situaci soud přebírá výše uvedenou povinnost do svého rozsudku.

Jinou možností je, že obviněný sjednal dohodu o vině a trestu, jejíž součástí je i povinnost obviněného nahradit způsobenou škodu nebo nemajetkovou újmu nebo vydat bezdůvodné obohacení, kterou však sjednal za poškozeného státní zástupce v takovém rozsahu, v jakém požadoval poškozený. I v tomto případě je soud vázán tímto rozsahem a převezme tuto povinnost do odsuzujícího rozsudku.

Další možností je, že obviněný sice sjednal dohodu o vině a trestu, avšak její součástí není povinnost nahradit poškozenému škodu nebo nemajetkovou újmu nebo vydat bezdůvodné obohacení. V takovém případě soud nemůže převzít povinnost, která se týká nároku poškozeného, protože žádná taková povinnost ve vztahu k poškozenému nebyla učiněna. Zde může soud postupovat dle § 314r odst. 4 TŘ a aplikovat ustanovení § 228 TŘ, tedy zahrnout do odsuzujícího rozsudku povinnost nahradit poškozenému náhradu škody, nemajetkovou újmu nebo vydat bezdůvodné obohacení na základě spolehlivě zjištěného skutkového stavu. Takovéto rozhodnutí je však učiněno nad rámec sjednaných povinností dohodnutých v dohodě o vině a trestu

a pro obviněného může být takovéto přiznání nároku poškozenému překvapením.⁷⁹ V takovémto případě bude soud rozhodovat na základě spisového materiálu. Do úvahy přichází též možnost dle ustanovení § 229 TŘ, kdy soud odkáže poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních v případě, kdy nebyl vůbec nebo zcela přiznán jeho nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení.

Poslední variantou je kombinace některé z výše uvedených možností, a to, že státní zástupce sjedná s obviněným dohodu o vině a trestu a rovněž je sjednána povinnost obviněného nahradit poškozenému škodu, nemajetkovou újmu nebo vydat bezdůvodné obohacení, avšak v menším rozsahu než poškozený, resp. státní zástupce navrhoval. Poškozený s tímto rozsahem nesouhlasí. V tomto případě soud převezme do svého rozsudku sjednaný nárok poškozeného a ve zbytku bude postupovat dle § 228, popř. § 229 TŘ.⁸⁰

Obviněný se může proti rozsudku, kterým byla schválena dohoda o vině a trestu, bránit odvoláním. Tento řádný opravný prostředek má však k dispozici pouze v případě, kdy rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu⁸¹, jejíž schválení bylo soudu navrženo (§ 245 odst. 1 TŘ). Také poškozený má možnost odvolání, a to v případě, že uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, a to pro nesprávnost takového výroku, ledaže v dohodě o vině a trestu souhlasil s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, když tato dohoda byla soudem schválená v podobě, s níž poškozený souhlasil⁸² (§ 245 odst. 1 TŘ). V situacích, kdy je schválena dohoda o vině a trestu, v níž ale nejsou řešeny nároky poškozeného, a soud i přesto rozhodne o rozsahu a způsobu náhrady škody, vyvstává otázka, zda je dána možnost obviněného bránit se proti takovému výroku týkajícímu se náhrady škody. Odpovědí na tuto otázku je, dle důvodové zprávy, že v případě, kdy nárok poškozeného není v dohodě o vině a trestu vůbec řešen, není výrok soudu o náhradě škody v souladu

⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 3680.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ LOBOTKA, Andrej: Dohoda o vině a trestu a její vztah k účelu trestu. *Právní rozhledy*. 2012, č. 19, s. 676.

⁸² Tamtéž.

s touto dohodou, a je tedy možné podat opravný prostředek,⁸³ kterým je odvolání. Zde by bylo vhodné, aby došlo ze strany zákonodárce k jasnému a explicitně vyjádřenému právu obviněného bránit se odvoláním. V opačném výkladu by bylo možné spatřovat porušení práva obviněného na spravedlivý proces.⁸⁴

4.5.1.2 Odmítnutí návrhu

Soud však může rozhodnout o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu pro závažné procesní vady, zejména neměl-li obviněný při sjednávání dohody o vině a trestu obhájce, ačkoliv jej mít měl, nebo z důvodů uvedených v § 314r odst. 2 TŘ, tedy je-li dohoda o vině a trestu nesprávná nebo nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo z hlediska druhu a výše navrženého trestu, případně ochranného opatření, nebo nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody. V případě odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu musí být v usnesení označeny konkrétní vady nebo skutková zjištění, která byla důvodem odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek (§ 314o TŘ). Blíže je tomuto věnována kapitola 4.6

4.5.1.3 Předběžné projednání návrhu

Třetí možností je nařízení předběžného projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Předběžné projednání je nařízeno předsedou senátu v situacích, kdy má za to, že daná věc by měla být projednána jiným soudem, věc by měla být postoupena jinému orgánu, anebo jsou-li dány okolnosti, které by mohly vést k zastavení trestního stíhání, přerušeni trestního stíhání nebo schválení narovnání. Jsou-li dány některé z výše uvedených skutečností, soud rozhodne dle § 314p TŘ o předložení trestní věci nadřízenému soudu, který je věcně příslušný, nebo postoupí věc jinému orgánu, trestní stíhání zastaví, přeruší či rozhodne o schválení narovnání.

4.5.2 Dohoda o vině a trestu po přednesení obžaloby

Od nabytí účinnosti novely č. 333/2020 Sb., tedy od 1. 10. 2020, je dána nová možnost uzavírat dohodu o vině a trestu po přednesení obžaloby.

⁸³ ŠČERBA Filip a kol. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. s. 42.

⁸⁴ ŠČERBA Filip a kol. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. s. 42.

Již spolu s doručením opisu obžaloby předseda senátu upozorní obžalovaného o možnosti uzavřít dohodu o vině a trestu (§ 196 odst. 2 TŘ).

Jeví-li se dohoda o vině a trestu jako vhodným řešením ukončení trestní věci, může být nařízeno předběžné projednání obžaloby. Soud v takových případech postupuje dle § 186 písm. g) TŘ. Výsledkem by mělo být zjištění stanovisek obviněného a státního zástupce.⁸⁵ Nařízení předběžného projednání obžaloby může zejména nastávat za takových okolností, kdy strany již dříve dohodu o vině a trestu uzavřít chtěly, avšak z nějakého důvodu nedošlo ke koncensu stran.⁸⁶ V případě, že nedojde k uzavření dohody o vině a trestu, soud nařídí hlavní líčení (§ 187 odst. 4 TŘ).

Po přednesení obžaloby vyzve předseda senátu obžalovaného o možnosti uzavření dohody o vině a trestu, a to v takových případech, jeví-li se tento způsob skončení trestní věci vhodný. Současně ho poučí o následcích s tím spojených (§ 206b TŘ). V případě vůle sjednat dohodu o vině a trestu předseda senátu přeruší hlavní líčení na nezbytnou dobu za účelem sjednání dohody. Jinou možností je odročení hlavního líčení v případech, že je to s ohledem na okolnosti zapotřebí.⁸⁷ Podstatné však je, že se dohoda o vině a trestu nesjednává během hlavního líčení.

Důležité je poznamenat, že není explicitně stanoven nejzazší okamžik, kdy je možno dohodu o vině a trestu uzavřít. Existují však výklady, že již není možné uzavřít dohodu o vině a trestu, pokud bylo zahájeno dokazování, a to zejména z důvodu úpravy, která je systematicky zařazena do stádia řízení před zahájením dokazováním.

Nadto institut dohody o vině a trestu má mít benefit nejenom pro obžalovaného, ale také pro státního zástupce. Nebylo by účelné, kdyby obžalovaný, který po celou dobu nespolupracoval, sdělil vůli uzavřít dohodu o vině a trestu až v momentě, kdy bylo skončeno dokazování, a obžalovanému by tak bylo jasné, že bude odsouzen. Dohodu o vině a trestu by tak chtěl uzavřít výlučně z důvodu uložení nižšího trestu. Obdobná situace by mohla nastat u odvolacího řízení. Domnívám se, že není účelné, aby existovala možnost uzavřít dohodu o vině a trestu v odvolacím řízení, neboť z takové možnosti by převážně těžil jen obžalovaný. Takovou možnost nepovažuji za proporcionální vzhledem k dalším účastníkům řízení. Nadto byla dohoda o vině a

⁸⁵ VANTUCH, Pavel: K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby. *Bulletin advokacie*, 2021 č. 4, s. 25.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ VANTUCH, Pavel: K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby. *Bulletin advokacie*, 2021 č. 4, s. 27.

trestu zakotvena původně jako možnost ukončit trestní věc v přípravném řízení. Následovalo rozšíření o možnost uzavřít dohodu o vině a trestu po přednesení obžaloby.

Možným návrhem de lege ferenda by mohlo být zakotvení poslední možnosti uzavřít dohodu o vině a trestu při prvním hlavním líčení v té dané konkrétní trestní věci. Zakotvení této možnosti je však velice složité, protože existují složité trestní kauzy, kdy je výhodné uzavřít dohodu o vině a trestu i v pozdějších fázích soudního řízení. Z takto ukončené trestní věci má prospěch nejen obžalovaný, ale i státní zástupce a soud.

Dojde-li ke sjednání dohody o vině a trestu, pokračuje se v hlavním líčení. Státní zástupce přednese obsah sjednané dohody o vině a trestu a navrhne její schválení. V případě, že nedošlo k dohodě ohledně náhrady škody, musí na to soud upozornit (§ 206b odst.3 TR). V takových případech, kdy nedojde k uzavření dohody o vině a trestu, anebo soud dohodu o vině a trestu neschválí, pokračuje se v hlavním líčení na podkladě původní obžaloby (§206b odst. 4 TR). Zde již nemá obžalovaný možnost podat stížnost proti usnesení, kterým nebyla dohoda o vině a trestu schválena. Rozdíl tkví v časovém úseku, ve kterém byla dohoda o vině a trestu uzavřena, zda v průběhu přípravného řízení, anebo až po přednesení obžaloby. Důvody, proč je zapotřebí rozlišovat, ve které fázi řízení byla dohoda o vině a trestu uzavřena, blíže dokládá Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. 7. 2021, sp. zn. 4 To 33/2021, ze kterého vyplývají rozdílné možnosti podání opravného prostředku, když v případě, kdy je dohoda o vině a trestu uzavřena v průběhu přípravného řízení, má obviněný možnost podat opravný prostředek, kterým je stížnost, zatímco v případě, kdy došlo k uzavření dohody o vině a trestu až po přednesení obžaloby, takovou možnost právní úprava nenabízí.

Napadeným usnesením Krajského soudu v Ostravě-pobočky v Olomouci ze dne 24. 5. 2021, č. j. 29 T 15/2019-5889, soud neschválil dohodu o vině a trestu uzavřenou mezi státním zástupcem a obžalovaným Ing. Radimem ŠXXXXX.

Proti usnesení, kterým bylo rozhodnuto o neschválení dohody o vině a trestu ve výše zmíněné trestní věci, podal obžalovaný stížnost. Stěžovatel namítal nesprávnost postupu soudu prvního stupně, když před rozhodnutím o schválení či neschválení dohody o vině a trestu soud vyzval k vyjádření ohledně zmíněné dohody, kterou obžalovaný uzavřel po přednesení obžaloby, i ostatní spoluobžalované, resp. jejich právní zástupce. Dále stěžovatel nesouhlasil s důvody, proč dohoda o vině a trestu nebyla schválena. Stěžovatel navrhl, aby napadené usnesení bylo zrušeno a

aby vrchní soud rozhodl o schválení dohody o vině a trestu, popřípadě aby byla věc vrácena soudu prvního stupně k novému projednání.

Věc byla spolu se stížností obžalovaného předložena Vrchnímu soudu v Olomouci. „*Vrchní soud dospěl k závěru, že proti napadenému usnesení, které bylo vyhlášeno Krajským osudem v Ostravě-pobočkou v Olomouci v rámci hlavního líčení, tedy až ve stádiu řízení před soudem, zákon možnost opravného prostředku nepřipouští. Proto byla stížnost obžalovaného zamítnuta, když stížnost nebyla přípustná. Z těchto důvodů nemohl stížnostní soud napadené usnesení meritorně přezkoumávat.*“

Vzhledem k tomu, že doposud chybí judikatura či komentářová literatura a důvodová zpráva vztahující se k novelizovanému trestnímu řádu neuvádí bližší podrobnosti, jak řešit nejasné zákonné znění, považoval Vrchní soud za vhodné vysvětlit důvody, které vedly k zamítnutí stížnosti obžalovaným.

Na základě novely mj. trestního řádu došlo k možnosti uzavřít dohodu o vině a trestu po přednesení obžaloby. Bohužel právní úprava nevymezuje nejzazší okamžik, kdy je možné dohodu o vině a trestu uzavřít, když právě základní zásady tohoto institutu jsou ekonomie trestního řízení ve smyslu rychlosti a hospodárnosti.

V této projednávané trestní věci nalézací soud postupoval ve smyslu ustanovení § 206b odst. 4 TŘ, z něhož vyplývá, že „pokud ke sjednání dohody o vině a trestu nedošlo, nebo soud dohodu o vině a trestu neschválí, pokračuje se v hlavním líčení na podkladě původní obžaloby“. Toto ustanovení tedy nedává možnost podat opravný prostředek v takovém případě, kdy soud po přednesení obžaloby danou dohodu o vině a trestu neschválí. Soud přistoupit k výkladu právní normy. Dané ustanovení posuzoval soud také v návaznosti na ustanovení související s podpůrnou aplikací odborných článků.⁸⁸

„*Ustanovení § 206b odst. 4 TŘ skutečně nelze vnímat odděleně, bez vztahových vazeb zejména na ustanovení § 206b odst. 3 TŘ. Ze znění ustanovení § 206b odst. 3 TŘ vyplývá, „že po přednesení návrhu na schválení dohody o vině a trestu se v hlavním líčení postupuje přiměřeně podle § 314q odst. 3 až 5 a § 314r TŘ*“.

Citované ustanovení již tedy obsahuje již přímý odkaz na ustanovení, podle kterých je postupováno v případě schvalování dohody o vině a trestu v přípravném řízení. Podle stížnostního soudu je však nutnost vyhodnocení zákonného požadavku „přiměřenosti“

⁸⁸ Srov. KOCINA, Jan. Aktuální otázky dohody o vině a trestu. *Bulletin advokacie*, 2020, č.11, s. 18.

použití ustanovení § 314q odst. 3 až odst. 5 a § 314r TR, která upravují dohadvací řízení, avšak za zcela odlišných podmínek, než v řízení před soudem.⁸⁹

Nutné je přiměřeně aplikovat § 314r odst. 2 TR, když v první větě tohoto zákonného ustanovení jsou taxativně vymezeny důvody, pro které soud dohodu o vině a trestu neschvává. Toto ustanovení se týká úpravy schvalování dohod o vině a trestu uzavřené v rámci přípravného řízení a následného vrácení usnesením do přípravného řízení v případě, že dohoda o vině a trestu není schválena. V takovéto situaci, tedy ne v případě, kdy návrh na schválení dohody o vině a trestu byl podán až po přednesení obžaloby, se připouští opravný prostředek, kterým je stížnost, jež má odkladný účinek. Ustanovení § 314r odst.2 věty druhé a věty třetí TR tedy dle názoru Vrchního soudu v Olomouci nelze aplikovat v rámci rozhodování o návrhu na schválení dohody o vině a trestu ve stádiu řízení před soudem, tedy po přednesení obžaloby.

V případě, že by stížnosti v tomto případě byla přiznána přípustnost, soud stížnostní by teoreticky mohl sám schválit dohodu o vině a trestu, a to i proti stanovisku soudu prvního stupně, popřípadě věc vrátit soudu prvního stupně zpět s vyjádřením stanoviska soudu stížnostního. Takovýto zásah by byl zasahováním nadřízeného soudu do dohadvacího řízení. Z výše uvedeného plyne, že z důvodu nedostatečné právní úpravy dochází k nejasnostem, a proto je zapotřebí tyto doposud neřešené problémy vyjasnit. Výše zmíněné usnesení je považováno za poměrně průlomové s ohledem na aplikaci opravných prostředků obžalovaným, který tímto nemá jinou možnost se bránit proti neschválení dohody o vině a trestu, a to jen proto, že neuzavřel dohodu již v přípravném řízení, tj. před přednesením obžaloby.

S názorem Vrchního soudu v Olomouci nezastávám stejný názor, neboť samotná absence přesné právní úpravy nemůže bránit obviněnému hájit své zájmy, když není dán jasný důvod pro vyloučení možnosti podat stížnost proti usnesení. Dle mého názoru došlo k rozšíření možnosti uzavřít dohodu o vině a trestu po přednesení obžaloby, aniž by zákonodárce náležitě zkontroloval dosavadní právní úpravu. Při této kontrole by zjistil nesrovnalost týkající se výše zmíněného problému, a přesně by tak vymezil možnost či nemožnost podat stížnost.

Nesouhlasím s argument Vrchního soudu v Olomouci, ve kterém je tvrzeno, že není přípustné, aby právě vyšší soudní instance mohla zasahovat do dohadvacího řízení či zavázat soud nižší instance, aby dohodu o vině a trestu s obviněným uzavřel.

⁸⁹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15.7.2021, sp.zn. 4 To 33/2021.

Tuto ingerenci považuje vrchní soud za výrazný zásah nadřízeného soudu do rozhodovací činnosti soudu nižší instance. Dle mého názoru je to právě vyšší instance, která se personálně skládá se zkušenějších soudců, kteří rozhodují o opravných prostředcích a o nich i meritorně rozhodují. Rozhodnutí může mj. zrušit a věc vrátit soudu prvního stupně, a právě ten je vázán právním názorem soudu vyšší instance, který o opravném prostředku rozhodoval.

Dle mého názoru tedy není dán důvod pro nemožnost obviněného podat stížnost proti usnesení, kterým nebyla schválena dohoda o vině a trestu poté, co byla přednesena obžaloba.

4.6 Rozhodnutí o odmítnutí návrhu

V případě, kdy navrhovaná dohoda o vině a trestu vykazuje vady uvedené v ustanovení § 314r odst. 2 TR, vrátí ji soud do přípravného řízení. Je na místě však postupovat i podle odst. 3 výše zmíněného ustanovení, kdy soud může namísto vrácení věci do přípravného řízení oznámit své výhrady a strany dohody o vině a trestu mohou navrhnout jiné, nové znění dohody o vině a trestu. V případě, že není možné sjednání nového znění ihned, soud odročí veřejné zasedání za účelem nového sjednání dohody o vině a trestu. Pokud však nebude soudu předloženo ve stanovené lhůtě znění nové dohody, nakonec stejně dojde k vrácení věci do přípravného řízení. Je však možné, že strany již novou dohodu uzavřít nechtějí, a tak daná trestní věc nebude řešena formou dohody o vině a trestu. Se skutečností, že se věc vrací do přípravného řízení, se pojí určité důsledky, které jsou uvedeny v ustanovení § 314s TR. Zejména to, že se v dalším řízení nepřihlíží k tomu, že obviněný sjednal dohodu o vině a trestu, včetně prohlášení viny. V opačném případě by tyto skutečnosti mohly být použity jako důkaz usvědčující vinu obviněného a tento způsob by byl zcela proti zásadě trestního řízení, *nemo tenetur se ipsum accusare*.

S takovým prohlášením však nelze zaměňovat doznání obviněného ke skutkovým okolnostem, k nimž vypovídal po řádném zákonném poučení jako obviněný do protokolu o výslechu obviněného, takové doznání by jako důkaz později v hlavním líčení použitelné bylo.⁹⁰

⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 3693.

Podle ustanovení § 314r odst. 2 TŘ může soud dohodu o vině a trestu neschválit ve čtyřech případech:

- dohoda je nesprávná či nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem,
- dohoda o vině a trestu je nesprávná či nepřiměřená z hlediska druhu a výše navrženého trestu, případně ochranného opatření,
- dohoda o vině a trestu je nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení,
- došlo k závažnému porušení práv obviněného při sjednávání dohody o vině a trestu.

První důvod pro neschválení dohody o vině a trestu je možno považovat za nejdůležitější zejména s ohledem na základní zásady trestního práva. „*Jedině důsledné a spravedlivé uplatňování tohoto důvodu by mělo být hlavní obranou proti námitce, která směřuje proti institutu dohody o vině a trestu jako takovému, totiž že jde o určité kupčení se spravedlností.*“⁹¹ Je velice důležité, aby byl skutkový stav náležitě objasněn tak, aby nebyly důvodné pochybnosti o jeho správnosti. Institut dohody o vině a trestu do jisté míry prolamuje zásadu materiální pravdy, ale i přesto je zapotřebí, aby skutkový stav byl zjištěn dostatečným způsobem, tak, aby nebyly důvodné pochybnosti o tomto skutku.

Má-li být totiž dohoda o vině a trestu uzavřena odůvodněně, musí být její obsah podpořen provedenými skutkovými zjištěními. Strany se totiž musí dohodnout o „něčem“, není přece přípustné, aby se dohadovaly o „neprokázaném, tedy o ničem“.⁹²

U druhého důvodu půjde zejména o případy, kdy byl uložen trest, který vůbec nelze sjednat, či byl vyměřen v takové sazbě, která je mimo rámeček zákona.⁹³ Důvodem neschválení může být též situace, kdy trest byl uložen v zákonném rozhraní, ale není přiměřený s ohledem na konkrétní případ.⁹⁴

⁹¹ ŠČERBA Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. s. 45.

⁹² RŮŽIČKA, M. ŠABATA, K.: Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. *Státní zastupitelství*, 2009, č. 6, s. 9.

⁹³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 3682.

⁹⁴ Srov. *Zprostředkovatel vraždy Kuciaka uzavřel novou dohodu, odsedí si 15 let*. Aktuálně.cz, 30.12.2019 Dostupné na: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/nedostatecny-trest-soudu-se-nelibidohoda-kterou-uzavrel-pro/r~61ffe0e82ae611ea9d020cc47ab5f122/>

Ke třetímu případu odmítnutí schválení dohody o vině a trestu může dojít například tehdy, když předmětná dohoda o vině a trestu vůbec neobsahuje povinnost obviněného nahradit vzniklou škodu, nemajetkovou újmu či vydat bezdůvodné obohacení. Dalším důvodem by mohla být situace, kdy byl zcela opomenut poškozený a jeho nárok, resp. poškozený nebyl vůbec poučen o skutečnosti, že musí svůj nárok vznést nejpozději při prvním jednání o dohodě o vině a trestu. Je však možné, aby soud přiznal nárok poškozenému i přesto, že se poškozený účastnil sjednávání dohody o vině a trestu, avšak jeho nárok nebyl do této dohody zahrnut. Soud v tomto případě postupuje dle § 314r odst. 4 TR.⁹⁵

Poslední, čtvrtý důvod k neschválení dohody o vině a trestu může být situace, kdy obviněný neuzavřel dohodu z vlastní vůle či ji uzavřel pod nátlakem. Je tedy úlohou soudu, aby získal vyjádření obviněného k projednávané dohodě o vině a trestu a zjistil jeho postoj k ní.⁹⁶

Z výše uvedeného plyne, že jen soud je arbitrem při rozhodování, zda předmětná dohoda o vině a trestu bude schválena a zda tedy vykazuje všechny podstatné náležitosti, jak jí ukládá zákon, a zda celý postup netrpí vadami, pro které by dohoda o vině a trestu nemohla být schválena. Jen soud může rozhodovat o vině a trestu. Právě při vyřizování trestní věci institutem dohody o vině a trestu, kdy trest i vina je v rukou stran řízení, je zapotřebí důsledně kontrolovat tyto dohody soudy, aby byly naplňovány požadavky stanovené v právních předpisech ústavní síly.

4.7 Novela právní úpravy

Jak již bylo výše nastíněno, institut dohody o vině a trestu nebyl velice využíván, o čemž svědčí počet sjednaných a schválených dohod.⁹⁷ Z tohoto důvodu došlo k přijetí nového zákona č. 333/2020 Sb., jenž nabyt účinnosti dne 1. 10. 2020, který mj. upravil podmínky institutu dohody o vině a trestu tak, aby došlo k nárůstu uzavřených a schválených dohod o vině a trestu.

Mezi nejpodstatnější změny řadíme právě možnost aplikace dohody o vině a trestu u zvláště závažných zločinů, když tato použitelnost byla za staré úpravy

⁹⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 3683.

⁹⁶ ŠČERBA Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. s. 54.

⁹⁷ Například počet návrhů na schválení dohody o vině a trestu v roce 2019 činil toliko 160, přičemž schváleno soudem bylo jen 34.

zapovězena. Právě toto rozšíření přispělo k navýšení počtu sjednaných dohod, protože v případě méně závažné kriminality se využívaly jiné formy odklonů k tomu, aby byla trestní věc vyřešena. Právě využívání jiných odklonů lze považovat za rychlejší a jednodušší způsoby k vyřízení trestní věci, než je dohoda o vině a trestu, zejména s ohledem na existenci trestního příkazu, který je mimořádně oblíbeným prostředkem.⁹⁸ Je tedy logické, že zákonodárce přistoupil k rozšíření možnosti uzavřít dohodu o vině a trestu i u zvláště závažných zločinů, neboť na tyto případy trestní řád nenabízí žádný „alternativní“ způsob vyřízení trestní věci.⁹⁹

Další změnu doznalo ustanovení týkající se nutné obhajoby. Povinnost mít při dohadovacím řízení právního zástupce byla vypuštěna, resp. zůstaly jen „klasické“ důvody nutné obhajoby. Z důvodové zprávy plyne, že když je osoba, proti níž se řízení vede, sama schopna posoudit, zda bude podávat odpor či odvolání proti rozsudku, je rovněž schopna sama sjednat případnou dohodu o vině a trestu a není zapotřebí jí dávat prostor ke zvolení obhájce či jí ho ustanovovat.¹⁰⁰

Další novinkou je možnost uzavřít dohodu o vině a trestu během hlavního líčení, tedy po přednesení obžaloby. Nově je součástí obžaloby taky návrh výše a druhu trestu, a právě díky těmto informacím je obžalovaný schopen vyhodnotit výhodnost či nevýhodnost dohody o vině a trestu v jeho konkrétní trestní věci.¹⁰¹ Při situaci, kdy strany hodlají sjednat dohodu o vině a trestu po přednesení obžaloby, vyvstává otázka, kde by se daná dohoda měla sjednat. V případě vůle sjednat dohodu o vině a trestu předseda senátu přeruší hlavní líčení na nezbytnou dobu za účelem sjednání dohody. Je možné, že předseda senátu uvolní jednací místnost k tomu, aby strany dohody měly prostor pro její sjednání. Druhou možností je, že danou dohodu budou muset sjednávat na chodbě soudu. Tento způsob se však může jevit jako nedůstojný. Jinou možností

⁹⁸ ŠČERBA, Filip: *Budoucnost dohody o vině a trestu*. In: KALVODOVÁ, Věra a kol. *Trestní právo (stále) v pohybu*. Pocta Vladimíru Kratochvílovi k 70. narozeninám. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 455.

⁹⁹ ŠČERBA, Filip: *Budoucnost dohody o vině a trestu*. In: KALVODOVÁ, Věra a kol. *Trestní právo (stále) v pohybu*. Pocta Vladimíru Kratochvílovi k 70. narozeninám. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 455.

¹⁰⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹⁰¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

je odročení hlavního líčení v případech, že je to s ohledem na okolnosti zapotřebí.¹⁰² Podstatné však je, že se dohoda o vině a trestu nesjednává během hlavního líčení.

Další oblastí, ve které došlo ke změnám, je trestní zákoník, kdy je možno uložit trest nižšího trvání pachateli, který uzavřel dohodu o vině a trestu nebo prohlásil svou vinu. V takovýchto případech je možno uložit trest pod dolní hranici trestní sazby.

Výše a druh trestu je klíčovým nástrojem, jak motivovat obviněného, aby uzavřel dohodu o vině a trestu. I když jsou výjimky, kdy obvinění mají zájem uzavřít dohodu o vině a trestu i přesto, že jim je trest uložen v nejvyšší možné míře. Zde však obviněné motivují i jiné pozitivní aspekty dohody o vině a trestu.¹⁰³

Nejlukrativnější výhodou uzavření dohody o vině a trestu je však bezesporu možnost snížení trestu. Nově je možno mimořádně snížit trest v případech, kdy je rozhodnuto rozsudkem, kterým byla schválena dohoda o vině a trestu. Trest odnětí svobody může být uložen pod dolní hranici trestní sazby v případech, kdy má soud za to, že vzhledem k poměrům pachatele a povaze spáchaného trestného činu lze dosáhnout nápravy obviněného. Stejně podmínky jsou stanoveny i v případě prohlášení viny. Je však bezesporu nutné, aby tresty stanovovány v dohodě o vině a trestu a při prohlášení viny nebyly neúměrně nízké a aby byla dána rovnováha mezi závažností spáchaného trestného činu a sjednaným trestem.

¹⁰² VANTUCH, Pavel: K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby. *Bulletin advokacie*, 2021 č. 4, s. 27.

¹⁰³ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 30.11.2021, sp. zn. 32 T 8/2021.

V následujících tabulkách se pokusím přiblížit vliv novely č. 333/2020 Sb. na počet uzavřených dohod o vině a trestu.

Tabulky počtu uzavřených dohod o vině a trestu¹⁰⁴

10/2020 - 9/2021	DVT	DVT zvlášť závažné zločiny
říjen	29	4
listopad	41	9
prosinec	56	18
leden	32	9
únor	40	16
březen	55	10
duben	48	16
květen	38	6
červen	50	16
červenec	31	8
srpen	26	7
září	51	13
celkem	497	132

rok	DVT
2017	116
2018	139
2019	160
2020	269

Z výše uvedených tabulek lze jasně vyčíst porovnání počtů uzavřených dohod o vině a trestu z let minulých s počty uzavřených dohod o vině a trestu po účinnosti novely č. 333/2020 Sb. V letech 2017-2019 kolísal počet uzavřených dohod ročně mezi 116 až 160. Již rok 2020 byl průlomovým, protože výše zmíněná novela trestních předpisů nabyla účinnosti dne 1. 10. 2020, a bylo tak přistoupeno k aplikaci nových podmínek pro uzavírání dohody o vině a trestu.

Z první tabulky plyne, že počty uzavřených dohod rapidně narostly. Velký vliv na to mělo i rozšíření možnosti uzavřít dohodu o vině a trestu i u zvlášť závažných zločinů, což bylo stvrzeno 132 dohodami za období říjen 2020 - září 2021.

¹⁰⁴ Statistické údaje poskytnuty Nejvyšším státním zastupitelstvím na základě osobní žádosti.

Celkový počet uzavřených dohod o vině a trestu v období říjen 2020 - září 2021 činil 497. Když odečteme počty dohod u zvláště závažných zločinů, dojdeme k počtu 365 dohod o vině a trestu. Toto číslo je skokovým nárůstem oproti letům minulým a počty uzavřených dohod o vině a trestu by zjevně vzrostly i nebýt rozšíření možnosti uzavřít dohodu o vině a trestu u zvláště závažných zločinů.

Lze tedy zkonstatovat, že novela č. 333/2020 Sb. měla zásadní vliv na celkový počet uzavřených dohod o vině a trestu.

Nutno podotknout, že do celkového počtu se mohly promítnout dopady pandemie Covid-19, takže celkový počet by mohl být možná ještě vyšší.

Následující tabulka poukazuje na počty uzavřených dohod o vině a trestu v jednotlivých krajích.¹⁰⁵

kraj	2020				2021									celkem za uvedené období
	10	11	12	01	02	03	04	05	06	07	08	09		
Praha	1	3	5	7	7	17	5	6	5	1	3	4	64	
Středočeský	1	2	2	1	3	5	2	2	1	1	2	6	28	
Jihočeský	1	0	2	0	1	1	1	2	0	3	1	2	14	
Západočeský	14	24	21	3	10	16	13	15	10	8	3	11	148	
Severočeský	1	1	6	3	1	1	10	6	8	0	4	5	46	
Východočeský	2	4	5	11	1	3	10	4	13	3	1	4	61	
Jihomoravský	7	2	15	3	10	6	3	3	10	11	9	15	94	
Severomoravský	2	5	0	4	7	6	4	0	3	4	3	4	42	
ČR	29	41	56	32	40	55	48	38	50	31	26	51	497	

Z tabulky lze názorně vyzorovat rozdíly mezi jednotlivými kraji v přístupu k institutu dohody o vině a trestu. Bezsporně není na žádné státní zastupitelství stejný nápad trestné činnosti a nejedná se ani o stejné případy. Přesto je enormní rozdíl v počtu uzavřených dohod o vině a trestu mezi Západočeským a Jihočeským a Středočeským krajem, kdy Západočeský je „premiant“ v počtu uzavřených dohod o vině a trestu a Jihočeský má nejmenší počet uzavřených dohod o vině a trestu.

¹⁰⁵ Statistické údaje poskytnuty Nejvyšším státním zastupitelstvím na základě osobní žádosti.

Následující tabulka srovnává počty uzavřených dohod o vině a trestu u jednotlivých zvlášť závažných zločinů. Údaje opět od 10.2020-9.2021¹⁰⁶

Paragraf	Sazba	Počet
§ 140/1	10 - 18 let	2
§ 140/3i	15 - 20 let	1
§ 143/4	3 - 10 let	1
§ 145/1	3 - 10 let	14
§ 145/2g	5 - 12 let	1
§ 173/1	2 - 10 let	17
§ 173/2ac	5 - 12 let	1
§ 173/2b	5 - 12 let	1
§ 185/2a	2 - 10 let	3
§ 185/2b	2 - 10 let	1
§ 185/3a	5 - 12 let	4
§ 186/5a	5 - 12 let	2
§ 205/5a	5 - 10 let	1
§ 212/6a	5 - 10 let	1
§ 240/3	5 - 10 let	4
§ 240/3a	5 - 10 let	5
§ 260/5	5 - 10 let	1
§ 283/2b	2 - 10 let	6
§ 283/2c	2 - 10 let	32
§ 283/3bc	8 - 12 let	3
§ 283/3c	8 - 12 let	5
§ 283/4c	10 - 18 let	5
§ 286/2b	2 - 10 let	1
§ 312/4a	5 - 15 let	1
§ 312E/4a	5 - 15 let	3
§ 312f/1	3 - 12 let	1
§ 312F/2bc	5 - 15 let	1
§ 329/2c	3 - 10 let	5
§ 331/3a	3 - 10 let	1
§ 331/3b	3 - 10 let	2
§ 360/1	3 - 10 let	1
§ 361/1	2 - 10 let	1
§ 403/2a	3 - 10 let	4
Celkový součet		132

¹⁰⁶ Statistické údaje poskytnuty Nejvyšším státním zastupitelstvím na základě osobní žádosti.

Z výše uvedených dat je patrné, že dohoda o vině a trestu se nejčastěji uzavírá u zvláště závažného zločinu nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, a to v různých kvalifikovaných skutkových podstatách. Celkem bylo pro tento trestný čin uzavřeno 51 dohod o vině a trestu. Velký počet dohod o vině a trestu byl rovněž uzavřen u trestného činu loupeže, a to celkem v 19 případech. Mezi další zločiny, u kterých je uzavíráno nejvíce dohod o vině a trestu, patří těžké ublížení na zdraví. Za uplynulý rok bylo v tomto případě uzavřeno 15 dohod o vině a trestu.

Výše uvedený počet však srovnává toliko počty uzavřených dohod o vině a trestu u zvláště závažných zločinů, nikoliv u všech trestných činů, u kterých je dohoda o vině a trestu uzavírána.

4.8 Dílčí závěr

Snahou diplomové práce bylo představení institutu dohody o vině a trestu, jakožto poměrně nového institutu zakotveného do trestního řádu. Musím konstatovat, že k tomuto institutu zaujímám kladný postoj i přesto, že jsem si vědom negativ, která s sebou dohoda o vině a trestu přináší. Práce obsahuje poznatky z praxe a poukazuje na aktuálně řešené nejasnosti právní úpravy, zejména možnost obviněného odstoupit od již uzavřené dohody o vině a trestu a nemožnost podat opravný prostředek proti rozhodnutí o neschválení dohody o vině a trestu uzavřené po přednesení obžaloby. Prozatím je množství rozhodnutí soudů týkající se dohody o vině a trestu značně omezeno, zejména z důvodu krátkého zakotvení tohoto institutu v právním řádu.

Jsem ale přesvědčen, že podobná rozhodnutí budou následovat, a budou se tak vyjasňovat určité problémy, které byly zmíněny v hlavním textu práce.

Ze statistik NSZ vyplývá, že došlo k výraznému nárůstu počtu uzavřených dohod o vině a trestu. Tento obrat v počtu uzavřených a schválených dohod přičítám bezesporu novele trestních předpisů č. 333/2020 Sb., která nabyla účinnosti dne 1. 10. 2020. Zejména rozšíření možnosti uzavřít dohodu u zvláště závažných zločinů a rozšíření možnosti uzavřít dohodu o vině a trestu po přednesení obžaloby vedly k nárůstu počtu uzavřených dohod. Nově právní úprava také reflektuje uzavření dohody o vině a trestu při ukládání trestu, což přináší zlepšení pozice státního zástupce v dohodovacím řízení, a může tak motivovat obviněné k uzavření dohody o vině a trestu.

Je možné tedy konstatovat, že novela trestních předpisů č.333/2020 Sb., jež nabyla účinnosti dne 1. 10. 2020, vedla k výraznému nárůstu počtu uzavřených dohod o vině a trestu, o čemž svědčí nejenom statistická čísla, ale také větší pozornost médií věnovaná tomuto institutu, kdy velmi často slycháváme o kauzách, jež byly uzavřeny právě tímto způsobem.

K mnou nastolené otázce v úvodu této práce, zda jiné druhy odklonů konkurují dohodě o vině a trestu, mohu konstatovat, že s ohledem na narůstající počet i jiných odklonů nedochází ke značné konkurenci mezi dohodou o vině a trestu a zbývajícími odklony.

5 Prohlášení viny

Prohlášení viny bylo zavedeno do právního řádu až zákonem č. 333/2020 Sb. Jedná se o určitý mezistupeň mezi prohlášením určitých skutečností za nesporné a dohodou o vině a trestu.¹⁰⁷

Nevyjasněn je pohled na tento institut z hlediska možného zařazení či nezařazení mezi odklony. Dle mého názoru se o odklon v širším smyslu jedná, protože tento institut s sebou nese jisté odchylky, nicméně chápu argumenty, že se o odklon nejedná, a to ani v širším smyslu, neboť už institut dohody o vině a trestu je mnohdy na hraně a mnozí teoretici dohodu o vině a trestu mezi odklony nezařazují. Prohlášení viny je však ještě užší než zmíněná dohoda. U prohlášení viny se jedná o jakousi formu zkrácení důkazního řízení.

Neuzavře-li se dohoda o vině a trestu, může podle § 206c TR „obžalovaný prohlásit, že je vinný spácháním skutku anebo některého ze skutků uvedených v obžalobě a že souhlasí s právní kvalifikací takového skutku uvedeného v obžalobě.“

Jedná se o další typ konsenzuálního vyřízení trestní věci, jde o úplně novou záležitost, která byla novelou začleněna do trestního řádu. Jak vyplývá z výše citované části trestního řádu, tento institut je subsidiární vůči dohodě o vině a trestu.

Můžeme jej považovat za jakousi zjednodušenou formu dohody o vině a trestu, která obsahuje vlastně jen prohlášení o spáchání daného skutku a souhlas s právní kvalifikací, netýká se však trestu. Nastupuje typicky v případech, kdy se konalo jednání o dohodě o vině a trestu, ale strany se nedohodly na trestu, tím pádem zůstane jen u prohlášení viny. Tímto prohlášením obžalovaný přijímá svou vinu a na rozdíl od dohody o vině a trestu už nemá aktivní participaci na tom, jaký trest mu bude uložen. Určení trestu je ponecháno výhradně soudu. Prohlášení viny ale musí zahrnovat celý skutek a celou právní kvalifikaci tak, jak jsou uvedeny v obžalobě.¹⁰⁸

V případě, že obžalovaný prohlásí svou vinu, postupuje soud dle § 314q odst. 3 TR. Soud se dotazuje, zda byl obžalovaný poučen, zda prohlášení o tom, že spáchal skutek, učinil dobrovolně a bez nátlaku. Rovněž se zjišťuje stanovisko státního

¹⁰⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 333/2020 Sb, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹⁰⁸ ŠČERBA, Filip. Předstátnicová výuka: *Zvláštní způsoby řízení* [přednáška]. Olomouc: Katedra trestního práva LS 2020-2021, 27. 4. 2021. min. 38-42.

zástupce. Soud následně rozhodne, že takové prohlášení přijímá, či nikoliv. Záporně rozhodne dle § 206c odst. 5 TR zejména v případě, že prohlášení není souladné se zjištěným skutkovým stavem, nebo v předchozím řízení došlo k závažnému porušení práv obviněného. Fakultativně nebude prohlášení přijato v případě, že se takovýto postup nejeví vhodným s ohledem na okolnosti případu a vyjádření ostatních stran.

Přijme-li soud takové prohlášení, pak v usnesení rozhodne, že se dokazování v určité části nepovede.

Dojde tedy k urychlení vyřízení trestní věci. Důležité je poznamenat, že v případě, že soud takovéto prohlášení přijme, není možné jej napadnout opravným prostředkem či jej odvolat. V opačném případě, tedy v případě, kdy soud prohlášení nepřijme, se k prohlášení nebude přihlížet.

Prohlášení viny je polehčující okolností a obžalovaný může dostat nižší trest. Dle ustanovení § 58 odst. 2 TZ může být pachatelem, který prohlásil svoji vinu, uložen trest pod dolní hranici trestní sazby. Uložení nižšího trestu je podmíněno tím, zda je možno dosáhnout nápravy pachatele i za dobu kratšího trestu, zejména s ohledem na jeho poměry a povahu jím spáchaného trestného činu.

Za dobu výkonu stáže u Okresního soudu v Karviné jsem se setkal s názory soudců, kteří zavedení tohoto institutu velice vítali, neboť se nemusí číst úřední záznamy a jiné formy důkazů, jejichž provedení protažovalo hlavní líčení, a tak je díky prohlášení viny řízení urychleno a dříve skončeno.

Institut prohlášení viny je novinkou v právním řádu a tak jako u jiných institutů, i zde se vyskytují otázky možného vylepšení dosavadní právní úpravy.

Jak je popsáno výše, není možné podat opravný prostředek proti prohlášení viny. Je to však správné rozhodnutí zákonodárce?

Nemožnost podání opravného prostředku má své logické odůvodnění. Než hledat způsoby, jak zvrátit vadné prohlášení viny, považuji za nejdůležitější, aby byla důsledně dodržena pravidla stanovená v zákoně, jako je poučovací povinnost soudu, včetně sdělení všech důsledků takového prohlášení. Zejména je důležité zkoumat, zda prohlášení viny je v souladu se zjištěným skutkovým stavem.

Prohlášení viny není přijato, pokud to soud nepovažuje za vhodné s ohledem na vyjádření stran řízení a s ohledem na okolnosti případu. Otázkou je, jak vykládat spojení „nepovažuje za vhodné“. Mohlo by se jednat o případy se zcela jasným výsledkem, jasnými důkazy a minimem či žádnými svědky, kdy by prohlášení o vině obžalovaným nevedlo k větší efektivitě řízení a rychlejšímu skončení trestní věci, což

je dle důvodové zprávy hlavním důvodem pro zakotvení tohoto institutu do právního řádu.¹⁰⁹

V případě existence možnosti podání opravného prostředku obžalovaným by docházelo k prodlužování řízení, neboť by ze strany obžalovaných, popř. jejich právních zástupců byly podávány opravné prostředky, které by byly pouhým kalkulem těchto osob, které by se snažily změnit výši a druh jejich trestu. Dle mého názoru by v případě, že obžalovaný prohlášení viny učiní, nemělo být možno toto prohlášení zvrátit.

V případě, že by ale byla dána de lege ferenda možnost podat odvolání, vyvstávají otázky, zda by měl být odvolací soud vázán prohlášením obžalovaného. V takovém případě bude úkolem odvolacího soudu, aby posoudil, zda prvoinstanční soud správně rozhodl o tom, když přijal prohlášení viny obžalovaným. Odvolací soud tedy napadené rozhodnutí přezkoumá, zda obžalovaný skutečně učinil prohlášení, že je vinen spácháním skutku a zda prvoinstanční soud správně posoudil podmínky pro přijetí nebo nepřijetí takového prohlášení. Nedá se tedy říci, že by odvolací soud byl prohlášením obžalovaného vázán. Odvolací soud jen posoudí, zda prvoinstanční soud postupoval správně.

Z výše uvedeného plyne, že se právní úprava týkající se institutu prohlášení viny může a dost možná bude vyvíjet a jsem zvědavý, jakým směrem se zákonodárce vydá.

¹⁰⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 333/2020 Sb, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

6 Trestní příkaz

S ohledem na omezený rozsah této práce shrnuji jen ve zkratce obecné informace o trestním příkazu a zaměřuji se na postavení poškozeného v tomto typu rozhodnutí.

Z důvodů různé složitosti případů, které napadají na trestní soudy, bylo přistoupeno k zavedení institutu trestního příkazu, kterým je možné ukončit trestní věci ve skutkově a právně méně složitých věcech. Zavedení trestního příkazu do právního řádu mělo urychlit a zefektivnit trestní řízení, které je v mnohých případech neúměrně dlouhé.

Institut trestního příkazu je velice vhodný při ukončování takových trestních věcí, kdy je na základě spisového materiálu dostatečně zřejmé, že může dojít k vydání rozhodnutí - trestního příkazu, a ukončení tak dané kauzy ve velmi krátkém časovém úseku. Rozhodování formou trestního příkazu se děje tzv. od stolu, tedy samosoudce, který takto rozhoduje, fyzicky nevidí obviněného.

Trestní příkaz tak řadíme mezi odklony v širším smyslu právě proto, že se odklání od klasického způsobu trestního řízení.¹¹⁰

Mezi hlavní výhody trestního příkazu patří bezesporu rychlé vyřízení dané trestní věci a pro obviněného také vyhnutí se veřejnému projednání. Mezi hlavní nevýhody patří postavení poškozeného při vyřizování trestní agendy tímto institutem.

6.1 Podmínky pro vydání trestního příkazu

Mezi pozitivní podmínky pro vydání trestního příkazu patří, že takto rozhodovat může pouze samosoudce, tedy soudce, jenž splnil všechny podmínky pro výkon takovéto funkce, které stanoví právní řád. V řízení před samosoudcem jsou projednávány takové trestné činy, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let (§ 314a TR). Právě menší typová závažnost činů dává možnost, aby byla trestní věc vyřízena jedinou osobou, soudcem profesionálem.

Dalším znakem trestního příkazu je, že jej může samosoudce vydat bez projednání věci v hlavním líčení. Z výše uvedeného plyne, že vydání trestního příkazu

¹¹⁰ ZŮBEK, Jan: Odklony v trestním řízení a jejich současná i budoucí klasifikace. *Trestněprávní revue*, 2017, č. 3, s. 57.

je tak fakultativním vyřízením trestní věci, a obviněný tak nemá na jeho vydání právní nárok.¹¹¹

Důležitým znakem trestního příkazu je fakt, že „*skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy*“. Důkaz je přímý poznatek, který orgán činný v trestním řízení získal o předmětu důkazu z důkazního prostředku při procesním dokazování.¹¹² Samosoudce však nevyslýchá osoby ani neohledává věci. Samosoudce se toliko seznamuje se spisovým materiálem týkajícím se projednávané trestní věci a na základě spisového materiálu rozhodne.¹¹³ Zde lze spatřovat jistou nejednotnou terminologii, kterou aplikoval zákonodárce.

Trestní příkaz může být vydán i ve zjednodušeném řízení konaném po zkráceném přípravném řízení. Samosoudce tak může rozhodnout trestním příkazem i v situaci, kdy se koná zkrácené přípravné řízení. V takovéto situaci se trestní stíhání zahajuje doručením návrhu na potrestání (§ 314b TR). Samosoudce tak může trestní příkaz vydat jak na základě podané obžaloby, tak i návrhu na potrestání.¹¹⁴

Mezi negativní podmínky pro vydání trestního příkazu patří ty situace, kdy je dána překážka k tomu, aby trestní příkaz mohl být vydán na základě zákonné úpravy. Mezi první podmínku patří situace, kdy o trestní věci nejedná samosoudce, ale senát. Trestní příkaz dále nelze vydat v případech, kdy se vede trestní řízení proti osobě, jejíž svéprávnost je omezena, jestliže má být rozhodováno o ochranném opatření, jestliže má být uložen souhrnný nebo společný trest a předchozí trest byl uložen rozsudkem (§ 314e TR) a ve věcech mladistvého, který nedovršil osmnáctého roku věku (§ 63 ZSVM).

Trestní příkaz obsahuje označení soudu, který trestní příkaz vydal, den a místo jeho vydání, označení obviněného, výrok o vině a uloženém trestu, výrok o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení, jestliže byl nárok řádně uplatněn, a poučení o právu podat odpor, včetně upozornění, že v případě nepodání odporu se obviněný vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení (§ 314f odst. 1 TR).

¹¹¹ JELÍNEK, Jiří: Trestní příkaz včera, dnes a zítra. *Kriminalistika*, 2015 ,č. 2, s. 81.

¹¹² JELÍNEK, Jiří a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 366.

¹¹³ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv: *Trestní řád. Komentář*. II.díl, 6. vydání. Praha, C.H. Beck, 2008, s. 2378.

¹¹⁴ NOVÁK, Petr: *Trestní příkaz*. Praha: Leges, 2021, s. 19.

Trestní příkaz má formu odsuzujícího rozsudku. Účinky spojené s vyhlášením rozsudku nastávají doručením trestního příkazu obviněnému (§ 314e odst. 8 TŘ).

Vyhotovený trestní příkaz se doručuje obviněnému, a to výlučně do vlastních rukou bez možnosti náhradního doručení. Mezi další osoby, kterým je trestní příkaz doručován patří státní zástupce, obhájce obviněného a poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Výše uvedeným osobám, kromě státního zástupce, je rovněž doručena obžaloba nebo návrh na potrestání, aby bylo zřejmé, co se dotyčnému klade za vinu a bylo mu umožněno právo na obhajobu.¹¹⁵

Doručení může probíhat několika způsoby. První možností je doručení trestního příkazu do datové schránky obviněného. V případě, kdy obviněný nemá zřízenou datovou schránku, doručuje se trestní příkaz poštou v obálce se zeleným pruhem. V případě, kdy trestní příkaz nebyl doručen, resp. si jej obviněný na poště ve stanovené lhůtě nevyzvedl, prověří samosoudce v Centrální evidenci obyvatel, zda nedošlo ke změně trvalého bydliště obviněného, a dále pak v Centrální evidenci vězňů, zda obviněný nenastoupil do výkonu trestu či není ve vazbě. Na základě tohoto šetření může vydat příkaz k zatčení. Dalším možným způsobem doručení nastává v případě podání návrhu na potrestání se zadrženým podezřelým, kdy samosoudce doručí trestní příkaz obviněnému přímo při výslechu.¹¹⁶

6.2 Odpor proti trestnímu příkazu

Možnost, jak zvrátit rozhodnutí vydané formou trestního příkazu, je podání odporu. Odpor je specifickým opravným prostředkem proti trestnímu příkazu,¹¹⁷ který má své zvláštnosti, např. že při jeho podání nenastává devolutivní účinek, tedy nedochází k přenesení kompetencí na soud vyšší instance. O trestní věci tedy bude opět rozhodovat soudce, jež trestní příkaz vydal, a to v nařízeném hlavním líčení. Rovněž nelze v případě odporu hovořit o suspenzivním účinku, protože odpor nemá žádný vliv na vykonatelnost rozhodnutí, protože se trestní příkaz podáním odporu ze zákona ruší jako celek.

¹¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 11. 2004, sp. zn. 4 Tz 152/2004.

¹¹⁶ NOVÁK, Petr: *Trestní příkaz*. Praha: Leges, 2021, s. 40.

¹¹⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 3591.

Trestní příkaz se však celý neruší v případě, kdy trestní příkaz směřuje vůči více obviněným v jedné věci, přičemž odpor byl podat jen některým z obviněných. Právní moci pak trestní příkaz nabývá výlučně ve vztahu k osobám, které odpor nepodaly. Ve vztahu k osobám, které odpor podaly, se trestní příkaz ruší.¹¹⁸

Odpor je možno podat do 8 dnů od doručení trestního příkazu a podává se k soudu, který trestní příkaz vydal.¹¹⁹ Další zvláštností je, že na rozdíl od odvolání není možné vzít odpor zpět.

Mezi osoby, které mohou odpor podat, řadíme obviněného, osoby, které mohou podat v jeho prospěch odvolání, a státního zástupce. Osoby, které mohou podat ve prospěch obviněného odvolání, jsou příbuzní obžalovaného v pokolení přímém, jeho sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh (§ 247 odst. 2 TŘ). V řízení proti uprchlému může za obviněného podat odpor též jeho právní zástupce, protože ten má stejná práva jako obviněný (§ 304 TŘ). Ustanovení § 314g odst. 1 TŘ dále poskytuje možnost oprávněným osobám vzdát se výslovně odporu. Často této možnosti využívají zatčení obvinění ve vazebním zasedání při realizaci příkazu k zatčení,¹²⁰ neboť jsou spokojeni s výsledným trestem stanoveným v trestním příkaze.

Z ustanovení § 314g TŘ vyplývá, že samosoudce v hlavním líčení, které se koná po podání odporu, není vázán právní kvalifikací ani výměrou trestu obsaženými v trestním příkaze. Z dikce tohoto ustanovení tedy vyplývá, že neplatí zákaz reformationis in peius, a samosoudce tedy může uložit přísnější trest. Nicméně soud musí náležitě zjistit skutkový stav a odůvodnit, na základě jakých skutečností dochází k závěru, že je na místě uložit přísnější trest. Není tedy přípustné, aby soud libovolně rozhodl přísnějším trestem. Právě hrozba možného zhoršení postavení obviněného je důvodem, proč mnohdy nedochází k podání odporu.¹²¹ Pokud je v konkrétní trestní věci podán odpor, není možné, aby bylo opět v téže věci rozhodnuto trestním příkazem.¹²² V případě, že není odpor podán, dochází k nabytí právní moci a vykonatelnosti trestního příkazu.

¹¹⁸ NOVÁK, Petr: *Trestní příkaz*. Praha: Leges, 2021, s. 52.

¹¹⁹ NOVÁK, Petr: *Trestní příkaz*. Praha: Leges, 2021, s. 46.

¹²⁰ NOVÁK, Petr: *Trestní příkaz*. Praha: Leges, 2021, s. 50.

¹²¹ FENYK, J. – CÍSAŘOVÁ, D. – GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 807.

¹²² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 3. 1996, sp. zn. 2 Tzn 19/96.

6.3 Postavení poškozeného

Velice diskutovaným tématem se v poslední době stává možná změna právní úpravy, která by upravovala postavení poškozeného právě v řízení, jehož výsledkem je vydání trestního příkazu. Již v poslední novele trestních předpisů č. 333/2020 Sb., účinné od 1. 10. 2020, doznalo změny ustanovení § 46 TŘ, kdy nově je poškozený upozorněn při poučení v přípravném řízení o tom, že daná trestní věc může být skončena trestním příkazem, a v takovém případě může poškozený uplatnit nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení nejpozději do doby vydání trestního příkazu. I přes novelizaci výše zmíněného ustanovení však může docházet k tomu, že daná informace „zapadne“ mezi ostatní poučení a nenastane očekávaný výsledek zákonodárce.¹²³

Důležitý je však postoj zákonodárce, že si je nedostatků týkajících se poškozeného vědom, a projevuje tak svou snahu o změnu dosavadního postupu orgánů činných v trestním řízení.

Trestním příkazem bývá často ukončována trestní věc řešena ve zkráceném přípravném řízení, a právě z tohoto důvodu může docházet k velice rychlému skončení trestní věci, které má za následek neuplatnění adhezního nároku poškozeným, protože na rozdíl od podání obžaloby nemusí být poškozený vyrozuměn o podání návrhu na potrestání. V případě, kdy je podávána obžaloba, je tedy poškozený vyrozuměn o podané obžalobě, která je mu též doručena (§ 176 odst. 1 TŘ). Zde vidím prostor pro budoucí úpravu trestněprávních předpisů, kdy by návrh na potrestání měl být doručován rovněž poškozeným, a mělo by docházet k poučení poškozených o možnosti, že může být vydán trestní příkaz a o možnosti uplatnění adhezního nároku do doby, než bude trestní příkaz vydán.

Za další prostor pro vylepšení pozice poškozeného v trestním řízení, které je zakončeno trestním příkazem, považuji v dosavadní právní úpravě stanovenou nemožnost podat odpor proti trestnímu příkazu poškozeným. Poškozený tuto možnost má při „klasickém“ vyřízení trestní věci, ale rovněž i při uznání viny formou dohody o

¹²³ ŠČERBA, Filip: Postavení poškozeného ve zkrácených formách trestního řízení. *Státní zastupitelství*, 2021, č. 3, s.16.

vině a trestu, která je schvalována soudem ve formě rozsudku. Zde tedy poškozený má možnost odvolání (§ 245 odst. 1 a § 246 odst. 1 písm. d) TŘ.¹²⁴

Lze tedy konstatovat, že by bylo na místě, aby poškozenému bylo přiznáno právo uplatnit odpor týkající se jím uplatněného nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, a to pro jeho nesprávnost. Za předpokladu, že odpor podá poškozený proti výroku o náhradě škody a rovněž i obviněný, trestní příkaz se celý zruší.

Změna oproti dosavadní právní úpravě by nastala za předpokladu, že odpor podá toliko poškozený proti výroku o náhradě škody. V takovém případě by trestní příkaz v nenapadené části nabyl právní moci a napadená část by byla předložena odvolacímu soudu. Ten by přezkoumával výlučně část týkající se nároku poškozeného.

Jiný způsob řešení nabízí Novák. V případě podání odporu poškozeným týkajícího se adhezního nároku by měl být trestní příkaz zrušen v části týkající se tohoto nároku. Samosoudce by pak měl odkázat poškozeného usnesením na řízení ve věcech občanskoprávních.¹²⁵

Novákův návrh na změnu právní úpravy však nepovažuji za vhodný, protože dle mého názoru neposiluje postavení poškozeného v žádném ohledu, neboť poškozený je jen odkázán na občanskoprávní řízení, které může iniciovat i sám.

Jsem tedy zastáncem varianty, ve které by poškozený měl možnost podat odpor proti části, ve které je rozhodnuto o adhezním nároku. Mám za to, že by takováto forma nezatěžovala justici, neboť s ohledem na vzrůstající počet uzavřených a schválených dohod o vině a trestu se aplikací institutu prohlášení viny naskýtá možnost pro vyplnění časových prostor soudního aparátu, které vyvstaly z důvodů aplikace výše uvedených institutů trestního práva, které vedly a povedou k časovým úsporám při vyřizování trestní agendy. Nedošlo by tak k zátěži trestní justice.

Další návrh *de lege ferenda* se týká případů, kdy i přesto, že poškozený uplatnil svůj adhezní nárok, nebylo o jeho nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení trestním příkazem vůbec rozhodnuto. Nově by mohla právní úprava přiznávat poškozenému možnost podat proti trestnímu příkazu odpor, který by měl za následek zrušení celého trestního příkazu.

¹²⁴ ŠČERBA Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. s. 43.

¹²⁵ NOVÁK, Petr: *Trestní příkaz*. Praha: Leges, 2021, s. 133.

Považuji za nutné zmínit, že smysl a účel trestu by neměl být primárně soustředován jen na pachatele trestného činu, ale zejména též na poškozené, neboť je zapotřebí uvažovat o potřebách a právech těchto osob, kterým trestný čin zasáhl do života.¹²⁶

O dalších změnách právních předpisů je však jen diskutováno a je otázkou budoucích zákonodárců, k jakým úpravám nakonec přistoupí.

Dle mého názoru by změna týkající se práv poškozeného při rozhodování trestní věci trestním příkazem vedla správným směrem, neboť je čas na to, aby poškození nebyli jen přehlíženi. V trestním řízení by právě neměli mít postavení, jako by se jich trestný čin nijak nedotýkal.

¹²⁶KUCHTA, Josef: Nové pohledy na postavení poškozeného v trestním řízení. In. Rekodifikace českého trestního práva procesního. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 88.

7 Závěr

Tato diplomová práce popisuje právní úpravu dohody o vině a trestu de lege lata a přibližuje možné problémy, které vyvstávají při takovéto právní úpravě.

Práce obsahuje poznatky z praxe a poukazuje na aktuálně řešené nejasnosti právní úpravy, zejména na možnost obviněného odstoupit od již uzavřené dohody o vině a trestu a nemožnost podat opravný prostředek proti rozhodnutí o neschválení dohody o vině a trestu uzavřené po přednesení obžaloby.

Dohoda o vině a trestu je poměrně kontroverzním institutem trestního práva zejména z důvodů kolize s některými zásadami trestního práva, jak popisují výše, nicméně i přesto zakotvení a zejména proběhla novela trestních předpisů č. 333/2020 Sb., která výrazně změnila podmínky dohody o vině a trestu, vítám a považuji ji za dobrý krok zákonodárce k tomu, aby došlo k přijetí odpovědnosti pachatele za trestný čin a v neposlední řadě také k urychlení trestního řízení. Mezi stěžejní změny patří možnost uzavřít dohodu o vině a trestu také u zvláště závažných zločinů, vypuštění obligatorní podmínky přítomnosti právního zástupce při sjednávání takovéto dohody, možnost uzavřít dohodu o vině a trestu po přednesení obžaloby a také zakotvení institutu mimořádného snížení trestu právě z důvodu uzavření dohody o vině a trestu.

V úvodu práce jsem nastolil otázky, které se týkaly zejména dohody o vině a trestu, a to zda zmíněná novela trestních předpisů měla vliv na počet takto uzavřených dohod o vině a trestu. Nutno podotknout, že počty uzavíraných dohod o vině a trestu byly před účinností novely č. 333/2020 Sb. nízké. Rokem s nejvyšším počtem takovýchto dohod byl rok 2019 s celkovým počtem 160. Po zmíněné novele, tedy od 1. 10. 2020, došlo ke značné medializaci kauz, které byly skončeny dohodou o vině a trestu. Tato medializace je odrazem právě nárůstu uzavíraných dohod. Jen za první rok od účinnosti novely, tedy od 1. 10. 2020 do 30. 9. 2021, došlo k uzavření 497 dohod o vině a trestu. Je tedy evidentní, že právě úpravou trestních předpisů došlo k výraznému nárůstu uzavíraných dohod a je pravděpodobné, že i do budoucna bude zaznamenáván zvětšující se počet uzavíraných dohod o vině a trestu. Z dat z NSZ totiž plyne, že jsou dány velké rozdíly mezi jednotlivými kraji a že v některých krajích se tento institut za dobu prvního roku od účinnosti novely č. 333/2020 Sb. příliš neaplikoval.

Rovněž jsem zmínil obavu, zda právě dohoda o vině a trestu nekonkuruje jiným typům odklonů, kdy pojem odklon vykládám v širším smyslu. Z dat NSZ plyne, že

nedošlo ke změnám v aplikaci i jiných odklonů, i když je na místě konstatovat, že jsou data ovlivněna pandemií Covid-19, kdy došlo k určitému omezení činnosti soudců a státního zastupitelství.

Druhým tématem, kterému byla věnována pozornost v této diplomové práci, byl nový institut trestního práva - prohlášení viny. Mým hlavním cílem bylo popsat daný institut a poukázat na některé jeho aspekty. České trestní právo je vystavěné na modelu slabého přípravného řízení a silného řízení před soudem. Zavedením tohoto institutu se zde obrací smysl takového modelu, kdy dochází k omezení dokazování v řízení před soudem a soud vychází z výsledků vyšetřování. Byť by se mohlo zdát, že se jedná o oxymóron, není tomu tak. Tento institut míří proti zdlouhavému čtení protokolů a podobným důkazním prostředkům, díky kterým docházelo k prodlužování trestního řízení. Již v úvodu této práce jsem zmínil, že právě rychlost řízení je zejména v dnešní době hlavním tématem, a proto je kladen velký důraz na rychlost při vyřizování trestní agendy. Zastávám tedy názor, že zavedení tohoto institutu byl dobrý krok zákonodárce k tomu, aby došlo k urychlení trestního řízení.

Posledním tématem diplomové práce byl trestní příkaz. Trestní příkaz představuje rychlejší vyřízení trestní věci bez toho, aniž by došlo k projednání věci v hlavním líčení.

Je obecně známo, že postavení poškozeného při vyřizování věci trestním příkazem je složité, resp. že je poškozený do jisté míry opomíjen a nemá možnost podat opravný prostředek do výroku o náhradě škody např. tak, jak je to možné právě v případě dohody o vině a trestu. Novelou trestních předpisů č. 333/2020 Sb. byl alespoň do určité míry zvýhodněn poškozený, právě co se týče jeho poučení o tom, že daná trestní věc může být ukončena právě trestním příkazem. Z takového projevu zákonodárce lze vidět, že si je vědom určitého znevýhodnění poškozeného při vyřizování agendy trestním příkazem a snaží se vylepšit pozici poškozeného. I přesto si myslím, že by *de lege ferenda* měla být dána možnost poškozenému podávat opravný prostředek proti výroku o náhradě škody uvedenému v trestním příkazu. Tento názor zastávám i přesto, že se obecně zákonodárce různými formami, zejména výše zmíněnými instituty, snaží zrychlovat a odbřemeňovat trestní justici, neboť jednak je dán trend snižujících se počtu trestných činů a dále právě zakotvením institutů, jako je prohlášení viny a dohoda o vině a trestu, dojde k odlehčení trestní justice a vyvstane prostor právě pro možnost vyřizování takovýchto opravných prostředků.

Budu i nadále sledovat výše zmíněné instituty a jsem zvědavý, zda dojde ke změnám, které zejména v oblasti vyřizování věci trestním příkazem navrhuji.

8 Bibliografie

Monografie a komentáře

- FENYK, J. – CÍSAŘOVÁ, D. – GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 928 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dohoda o vině a trestu z pohledu obhajoby*. In: ŠČERBA a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, 128 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání, Praha: Leges. 2013, 864 s.
- JELÍNEK, Jiří a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, 864 s.
- NOVÁK, Petr: *Trestní příkaz*. Praha: Leges, 2021, s. 19, s. 40, s. 46, s. 50, s. 52, 140 s.
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, 4720 s.
- ŠČERBA Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012., 128 s.
- ŠČERBA, Filip: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011, 464 s.
- ŠČERBA, Filip: *Budoucnost dohody o vině a trestu*. In: KALVODOVÁ, Věra a kol. *Trestní právo (stále) v pohybu*. Pocta Vladimíru Kratochvílovi k 70. narozeninám. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 561.
- ZŮBEK, Jan: *Odklony v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 320 s.

Internetové zdroje:

- Pořad České televize. *Domluvený trest* [online]. Pořad 168 hodin, 12. 9. 2021. Dostupné na: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10117034229-168-hodin/221452801100912/video/863075>.
- ŠÁMAL, Pavel: *Odklony v justiční praxi*. *Právní prostor* [online]. 1. 8. 2019 . [cit. 4. září 2020] dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/odklony-v-justicni-praxi>.
- Zprostředkovatel vraždy Kuciaka uzavřel novou dohodu, odsedí si 15 let [online]. Aktuálně.cz, 30. 12. 2019. [cit. 15. září 2021] dostupné na:

<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/nedostatecny-trest-soudu-se-nelibi-dohoda-kterou-uzavrel-pro/r~61ffe0e82ae611ea9d020cc47ab5f122/>.

Právní předpisy a související dokumenty:

- zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práva svobod
- zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže
- Důvodová zpráva k zákonu č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Judikatura:

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 3. 1996, sp. zn. 2 Tzn 19/96
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 11. 2004, sp. zn. 4 Tz 152/2004
- Nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2020 sp. zn., I. ÚS 1860/19
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. 7. 2021, sp.zn. 4 To 33/2021
- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 32 T 8/2021

Odborné články:

- AULICKÝ, Petr: Dohoda o vině a trestu. *Státní zastupitelství*, 2012, č. 3, s. 32-35.
- JELÍNEK, Jiří: Trestní příkaz včera, dnes a zítra. *Kriminalistika*, 2015, č. 2, s. 81-102.
- KOCINA, Jan. Aktuální otázky dohody o vině a trestu. *Bulletin advokacie*, 2020, č. 11, s. 17-25.
- KUČERA, Pavel: Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí. *Trestní právo*, 2009, č. 7-8, s. 3-6.
- KUČHTA, Josef: Nové pohledy na postavení poškozeného v trestním řízení. In. *Rekodifikace českého trestního práva procesního*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 88-97.
- LICHNOVSKÝ, František. Účel využívání odklonů v trestním řízení při postihu trestné činnosti. *Trestní právo*, 2015, č. 3, s. 16-21.

- LOBOTKA, Andrej: Dohoda o vině a trestu a její vztah k účelu trestu. *Právní rozhledy*. 2012, č. 19, s. 674-677.
- MORAVCOVÁ, Eva, TOMÁŠEK, Jan. Metodologické aspekty měření postojů české veřejnosti k trestání pachatelů trestných činů. *Sociologický časopis*, 2014, č. 4, s. 499.
- MUSIL, Jan. *Dohody o vině a trestu – ano či ne?* In: ZÁHORA, Jozef (ed) *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Zborník príspevkov z celoštátneho seminára a medzinárodnou účasťou konaného dňa 21. 4. 2008. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 179-201.
- MUSIL, Jan: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, č. 1, s. 3-26.
- NOVOTNÝ, Ondřej: Je naše trestní právo procesní v krizi? *Trestní právo*. 2006, č. 7-8, s. 28-31.
- PALOVSKÝ, Tomáš. K příčinám institucionalizace odklonů v trestním řízení. *Státní zastupitelství*, 2010, č. 7-8, s. 5-11.
- PALOVSKÝ, Tomáš. Odklony v trestním řízení ve středoevropské srovnávací perspektivě. *Státní zastupitelství*, 2011, č. 4, s. 16-28.
- PIPEK, Jiří: Oficiální nebo dalekosáhlé privatizované trestní řízení. *Právník*. 2000, č. 12, s. 1144-1181.
- RŮŽIČKA, M. ŠABATA, K.: Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. *Státní zastupitelství*, 2009, č. 6, s. 6-12.
- SCHELLE, Karel. Veřejná žaloba v historických souvislostech. *Státní zastupitelství*. 2008, č. 11, s. 45-49.
- ŠČERBA, Filip: Postavení poškozeného ve zkrácených formách trestního řízení. *Státní zastupitelství*, 2021, č. 3, s. 8-18.
- VANTUCH, Pavel: Dohoda o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 11, s. 3-6.
- VANTUCH, Pavel: K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby. *Bulletin advokacie*, 2021 č. 4, s. 24-27.
- ZŮBEK, Jan. *Odklony v trestním řízení a jejich současná i budoucí klasifikace*. *Trestněprávní revue*, 2017 č. 3, s. 53-59.

Ostatní zdroje

- Memorandum o součinnosti mezi NSZ a ČAK. Dostupné na: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/01/MEMORANDUM_NSZ_CAK.pdf.
- ŠČERBA, Filip. Předstátnicová výuka: *Zvláštní způsoby řízení* [přednáška]. Olomouc: Katedra trestního práva LS 2020-2021, 27. 4. 2021, min. 38-42.

9 Abstrakt a klíčová slova

Tato diplomová práce je věnována poměrně aktuálnímu tématu zrychlení trestního řízení. Tato otázka je obzvláště aktuální v dnešním uspěchaném světě, kdy jsou kladeny podmínky na zrychlení veškerých úkonů každodenního života. Diplomová práce představuje institut dohody o vině a trestu, prohlášení viny a trestní příkaz. Zejména zakotvení dohody o vině a trestu do trestního řádu a následná aplikace na konkrétní trestní kauzy vyvolává značné ohlasy nejenom v právnickém světě. Meritem práce je popis daných institutů de lege lata, a to zejména s ohledem na nedávnou novelu trestních předpisů č. 333/2020 Sb., jež nabyla účinnosti dne 1. 10. 2020. Diplomová práce se rovněž věnuje obecně odklonům a trestnímu příkazu jako velice používanému způsobu skončení trestní věci.

Klíčová slova

odklon, prohlášení viny, dohoda o vině a trestu, trestní příkaz

10 Abstract and key words

The main topic of the thesis revolves around currently highly discussed attempts to shorten prosecution proceedings. With the overall tendency to accelerate everyday tasks, this topic is especially important today. The thesis therefore describes plea bargain, plea of no contest as well as criminal warrant. Implementation of plea bargains into Penal code and its practical applications have brought about quite a response in the legal world. The main goal of the thesis is to describe the aforementioned institutions de lege lata, especially taking into account latest amendment of Penal act 333/2020 Col., effective from 1.10.2020.

Key words

diversions, plea of no contest, criminal warrant, plea bargain